

01. Béns Arquitectònics

06 ARQUITECTURA DE DEFENSA (AD)

01. Béns Arquitectònics

06 ARQUITECTURA DE DEFENSA (AD)

CODI	Nom
------	-----

AD.01	Muralla de Sabadell
-------	---------------------

AD.02	Conjunt de l'antiga caserna de la Guàrdia Civil
-------	---

AD.03	Arsenal i polvorí de l'aeroport de Sabadell
-------	---

AD.04	Refugi antiaeri del carrer de Caresmar
-------	--

AD.05	Refugi antiaeri N.1
-------	---------------------

AD.06	Refugi antiaeri N.1-D del IES Pau Vila
-------	--

Muralla de Sabadell

AD.01.EA

FITXES RELACIONADES:

CONJ. ARQUIT. ELEM. ARQUIT. BÉNS ARQUEOL. BÉNS SOCIOE. BÉNS NATURALS BÉNS AMBIENT-PAISAT

CA

EA

BARP

BSE

BN

BAMP

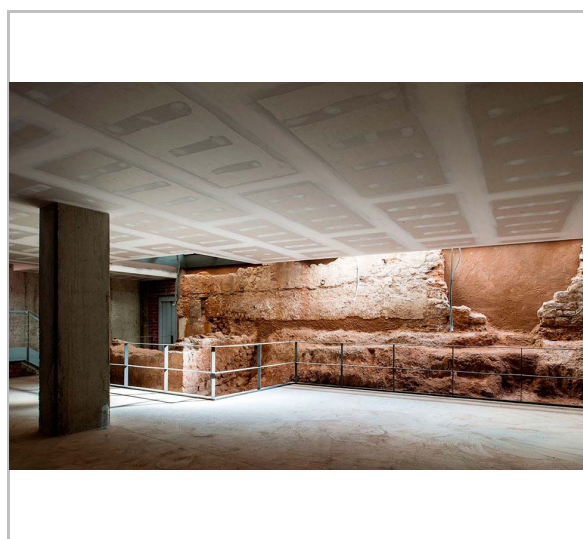
LOCALITZACIÓ

Indret / barri	8.	Codi INE	187
Adreça/es	Centre històric de la Ciutat	Delimitació bé	
Coordenades UTM	x = - ; y = -	Identificació al plànol	Nd1-22
		Grafisme categoria	
		Entorn protecció	

DADES CADASTRALS	Número	Superfície	Sostre	N. plantes	Titularitat
------------------	--------	------------	--------	------------	-------------

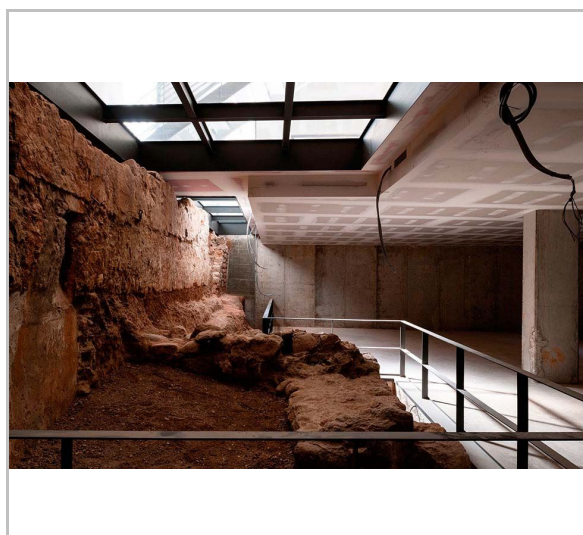
Plànol normatiu
(ER) Equip redactor

Fotografia del bé
Web

DADES URBANÍSTIQUES

Pla vigent	Pla General Municipal d'Ordenació de Sabadell (PGMOS)
Classificació	SUC (urbà consolidat)

Fotografia del bé
Web

Muralla de Sabadell

AD.01.EA

CATALOGACIÓ ANTERIOR

<i>Tipus de bé</i>	Patrimoni arquitectònic
<i>Classificació</i>	Monument històric
<i>Categoria</i>	BCIN
<i>Nº reg/cat.</i>	PEPBAMAS 10.42 / GC Reg.4255
<i>Nivell prot.</i>	Nivell 1. Integral
<i>Altres prot.</i>	Bé arqueològic i paleontològic.

CATALOGACIÓ

<i>Tipus de bé</i>	Patrimoni arquitectònic
<i>Classificació</i>	Elements arquitectònics
<i>Categoria</i>	BCIN
<i>Nº reg/cat.</i>	Núm. Reg. 4255
<i>Nivell prot.</i>	Nivell 1. Integral
<i>Altres prot.</i>	AEA (Nivell 6). Vinculació amb la fitxa Béns arqueològics JA-02 Jaciment arqueològic de la Muralla de Sabadell.

DESCRIPCIÓ DEL BÉ

<i>Tipologia funcional</i>	Arquitectura de Defensa (AD)
<i>Subtipologia funcio.</i>	Muralla
<i>Estil i Època</i>	Arquitectura popular - tradicional; Època medieval. Baixa Edat Mitjana (Segles XIII-XV)
<i>Cronologia</i>	Segles XIV-XV
<i>Autor/promotor</i>	Desconegut
<i>Parcel·la</i>	Diverses parcel·les
<i>Context</i>	Centre històric de la ciutat de Sabadell. Després dels darrers 28 anys d'excavacions arqueològiques urbanes en el nucli històric de Sabadell, en diferents intervencions s'han pogut documentar les restes del perímetre defensiu que protegia la vila baixmedieval de Sabadell en els segles XIV-XV, configurat per diferents panys de mur defensiu (muralla, bestorres) i trams de fossat també defensiu, i d'alguns dels portals d'accés a la vila emmurallada. Alguns d'aquests trams de la muralla, del fossat i dels portals defensius es conserven in situ en diferents punts del nucli antic, alguns coberts de forma temporal o definitiva, altres consolidats i visibles, altres pendents de ser consolidats. Fins al moment s'han pogut individualitzar els següents punts que han de ser protegits específicament: Plaça de Sant Roc, Antic Casal de l'Estudi, Carrer de les Valls 11, Via de Massagué 16-22, Raval de Dins 21-27, Via de Massagué 6-8, Carrer de Sant Joan 12 i Casa Duran.
<i>Elements</i>	La vila medieval de Sabadell, entre els segles XIV i XV, estava protegida per una muralla i un fossat defensius. A l'interior de l'establiment es conserva en un estat excepcional un pany d'aquesta muralla baixmedieval, el qual fa més de 10 metres de llargada i 4,5 metres d'alçada vista. Aquesta construcció defensiva té una base de pedra d'uns 2 metres d'alçada i a sobre un parament de tàpia, amb un acabat arrebossat (avui desaparegut) i sobre el qual calia fer-hi tasques de manteniment de forma regular. Els sondejos arqueològics que s'hi varen fer al subsòl, l'any 2002, van permetre documentar, a una fondària de 2,5 m, les restes de la fonamentació d'una possible bestorre defensiva del segle XIV, i també una part del fossat, folrat en part per un parament de còdols. Aquestes restes es conserven degudament cobertes i tapades. Davant d'aquesta part de la muralla, a l'altra banda de l'actual carrer de Gràcia, hi havia l'antic barri de la Borromera, citat en documents des del segle XII. Al costat meridional s'aixecava una de les portes de la muralla, el portal d'en Salvany, el qual va ser enderrocat en el segle XVIII.
<i>Ús actual</i>	Trams de Muralla
<i>Ús original/altres</i>	Muralla de la ciutat
<i>Estat conservació</i>	Bo; Si agafem el tram de la prospecció arqueològica realitzada al carrer de les Valls amb el carrer de Jesús, en la que va aparèixer l'antiga muralla i la base de la bastorre i que són

Muralla de Sabadell

AD.01.EA

visibles des del soterrani de l'edifici de Can Catau, podem afirmar que l'estat de conservació de la muralla és molt bó.

Façanes/Coberta Els paraments de la muralla s'identifiquen i es reconeixen perfectament i la intervenció realitzada per facilitar la seva contemplació és molt correcta, senzilla i entenedora.

Entorn/Jardí -

Estructura/Interior -

ÀMBITS DE PROTECCIÓ I OBJECTE

Elements ES PROTEGEIX INTEGRALMENT EL CONJUNT DE LA MURALLA DE SABADELL (NP.1). A nivell general es tracta d'un bé de caràcter singular, de gran valor patrimonial (no únicament arquitectònic sinó en tota la seva dimensió). Representa un element referent d'un període i un estil determinat que, amb independència del seu estat de conservació, s'ha de mantenir íntegrament, amb respecte per les seves característiques específiques, siguin o no arquitectòniques, així com dels elements o parts que el componen. Altrament, s'han de mantenir les qualitats formals del bé/conjunt i, per tant, ha de garantir-se la seva conservació amb els mètodes propis de la restauració adequada.

Entorn de protecció L'entorn ve delimitat segons els criteris adoptats pel Departament de Cultura de la Generalitat de Catalunya.

- ☒ Valor històric Infraestructura referent en el context de la història sabadellenca per la seva representativitat en la lectura d'una època i la configuració d'un recinte que permet descobrir i interpretar el passat i la història de la ciutat.
- ☒ Valor arqueològic i paleontològic Conjunt referent, declarat BCIN i que forma part d'una Àrea d'Expectativa Arqueològica i/o Paleontològica que cal preservar en tota la seva dimensió. Qualsevol treball que afecti el subsol es regirà per la normativa vigent.
- ☒ Valor urbanístic Conjunt interessant per la contribució en la lectura de la formació, evolució i transformació de l'estructura urbana i l'evolució posterior de la ciutat de Sabadell.
- ☒ Valor arquitectònic/tipològic/artístic Conjunt d'especial interès arquitectònic, el valor del qual resideix principalment en la seva estructura tipològica característica, el sistema constructiu derivat de l'arquitectura defensiva i els sistemes tradicionals aplicats a aquesta finalitat.
- ☒ Valor sociocultural i etnològic Conjunt referent en el context sociocultural i etnològic de Sabadell per les seves característiques representatives, especialment en la tradició, record i pedagogia en la formació de la ciutat.

REGULACIÓ DE LES INTERVENCIONS

Tipus d'intervenció Per la seva condició de Bé Cultural d'Interès Nacional (BCIN), la regulació de totes les intervencions que s'han de portar a terme sobre aquest bé, és competència del Departament de Cultura de la Generalitat de Catalunya i requereix una tramitació, preceptiva i vinculant, a través de la Comissió Territorial de Patrimoni Cultural.

Regulació No es permet la modificació;

A nivell referencial s'expressen els criteris d'intervenció i altres prescripcions a tenir en compte:

CRITERI PRINCIPAL D'INTERVENCIÓ

Conservar amb mètodes propis de la restauració adequada.

En el moment que es plantegi qualsevol intervenció i per tal de garantir i acreditar el coneixement del bé, la seva evolució històrica i les tècniques constructives aplicades, caldrà redactar un estudi patrimonial que reculli els aspectes i detalls més inherents al seu caràcter com a Bé Cultural d'Interès Nacional (BCIN) (memòria, aixecament de l'estat actual de la zona d'intervenció, recull de documentació històrica -estudi dels expedients d'obres per tenir documentades totes les modificacions o transformacions sofertes- i reportatge fotogràfic actual).

Les actuacions de restauració en cap cas no podran suposar aportacions de reinvençió o

Muralla de Sabadell

AD.01.EA

nou disseny.

L'adequació a les normatives sectorials relatives específicament en el camp de la seguretat (evacuació) i accessibilitat, es resoldran de la manera més compatible amb els valors acreditats del bé catalogat.

Façanes/Coberta	Per la seva condició de Bé Cultural d'Interès Nacional (BCIN), la regulació de totes les intervencions que s'han de portar a terme sobre aquest bé, és competència del Departament de Cultura de la Generalitat de Catalunya i requereix una tramitació, preceptiva i vinculant, a través de la Comissió Territorial de Patrimoni Cultural.
Entorn/Jardí	Per la seva condició de Bé Cultural d'Interès Nacional (BCIN), la regulació de totes les intervencions que s'han de portar a terme sobre aquest bé, és competència del Departament de Cultura de la Generalitat de Catalunya i requereix una tramitació, preceptiva i vinculant, a través de la Comissió Territorial de Patrimoni Cultural.
Estructura/interior	Per la seva condició de Bé Cultural d'Interès Nacional (BCIN), la regulació de totes les intervencions que s'han de portar a terme sobre aquest bé, és competència del Departament de Cultura de la Generalitat de Catalunya i requereix una tramitació, preceptiva i vinculant, a través de la Comissió Territorial de Patrimoni Cultural.
Entorn de protecció	Per la seva condició de Bé Cultural d'Interès Nacional (BCIN), la regulació de totes les intervencions que s'han de portar a terme sobre aquest bé, és competència del Departament de Cultura de la Generalitat de Catalunya i requereix una tramitació, preceptiva i vinculant, a través de la Comissió Territorial de Patrimoni Cultural.
Gestió	Per la seva condició de Bé Cultural d'Interès Nacional (BCIN), la regulació de totes les intervencions que s'han de portar a terme sobre aquest bé, és competència del Departament de Cultura de la Generalitat de Catalunya i requereix una tramitació, preceptiva i vinculant, a través de la Comissió Territorial de Patrimoni Cultural.
Altres intervencions	L'element s'acull al que estableixi el Departament de Cultura, al tractar-se d'un BCIN. Totes les intervencions sobre aquest bé estan regulades pel Departament de Cultura de la Generalitat de Catalunya.
Usos permesos	Els que determina el PGMOS o POUM vigent i el planejament sectorial derivat, si s'escau.
Usos prohibits	Els que determina el PGMOS o POUM vigent i el planejament sectorial derivat, si s'escau.

INFORMACIÓ COMPLEMENTÀRIA

<i>Informació històrica</i>	El traçat de les muralles està determinat pels actuals carrers de Gràcia, que té aquest nom pel portal que hi havia al capdamunt, per on sortia el camí de Terrassa, on hi havia una imatge de la Mare de Déu de Gràcia, plaça de Sant Roc, on hi havia un altre portal, per on entrava el camí de Sant Cugat del Vallès, on hi havia una capelleta amb una imatge de sant Roc amb el gos, carrer de Sant Antoni Maria Claret, on hi havia el portal de Barcelona, carrer de Sant Joan, on hi havia el portal de Granollers, carrer del Doctor Puig, on es trobava el portal de Caldes de Montbui, a l'angle nord-est de la vila murallada, carrer de la Salut, raval de Fora, carrer de la Mare de Déu de les Neus, on hi havia el portal de Manresa, amb una imatge de la Mare de Déu d'Europa, més tard substituïda per la Mare de Déu de les Neus, via de Massagué, cantonada nord-oest de la plaça de l'Àngel, carrer dels Valls, que deu el seu nom al fossar –vall– de la muralla, plaça del Pi-pi i carrer de Gràcia.
<i>Bibliografia</i>	Ajuntament de Sabadell - Museu d'Història de Sabadell (MHS) MATAS, O. – ROIG, J. (2007): "La intervenció arqueològica a la via Massagué, 6 – 8: noves aportacions al coneixement del sistema defensiu baixmedieval de la vila de Sabadell i un nou centre terrisser d'època moderna" a Actes III Congrés d'Arqueologia Medieval i Moderna a Catalunya. 18 al 21 de maig de 2006, Acram, Sabadell, Vol.1, p. 192 – 206. ARRAGO, S.L. Excavació.
<i>Actuacions finca</i>	En el mes de febrer de 2012, les obres de construcció en un solar privat han deixat al descobert restes de l'antiga muralla medieval de Sabadell (Vallès Occidental). Aquesta troballa aporta noves dades sobre el seu traçat original. A la zona, situada al carrer de les Valls, també es van descobrir una de les torres adossades a la muralla, així com altres elements de la ciutat medieval com un carrer desaparegut, el fossat, alguns habitatges i monedes del segle XIII corresponents a l'època de Jaume I. La importància d'aquesta troballa rau en el fet que permet observar com es construïa a la ciutat medieval i com s'empraven aquestes edificacions. Tot això queda recollit en un

Muralla de Sabadell

AD.01.EA

Observacions

espai relativament petit (uns 800 metres quadrats), que ha estat habilitat sota la supervisió del director de l'Arxiu Històric i del Museu d'Història de Sabadell, Joan Comasòlivas. La descoberta s'havia produït de manera accidental durant la demolició d'una casa de principis del segle XX. Ara, les restes medievals, la muralla i la torre seran declarades béns culturals d'interès nacional.

Fitxa JA-02 jaciment arqueològic: "Muralla de Sabadell"

INTERVENCIIONS: Setembre 2011 – març 2012, desembre 2012 – febrer 2013, abril – juliol 2014.

SUPERFÍCIE: 302 m2

PROMOCIÓ: INPAFIN, SL.

CRONOLOGIA: Època baix medieval, moderna i contemporània.

DESCRIPCIÓ: El jaciment del C/ Les Valls, 11 està localitzat al centre històric de la ciutat de Sabadell (Vallès Occ.). És un indret catalogat com a espai d'àmplia expectativa arqueològica (EPA Espais de Protecció Arqueològica) dins el PEPPS (Pla Especial de Protecció del Patrimoni de Sabadell) de l'Ajuntament de Sabadell i per aquesta raó, va ser objecte d'una intervenció arqueològica prèvia a la construcció de noves edificacions.

Excavació C/ Les Valls, 11 (Sabadell, Vallès Occ.)

Excavació al C/ Les Valls, 11 (Sabadell, Vallès Occ.).

LV11-vg2013-0120

Excavació del fossat (s. XIV) del C/ Les Valls, 11 (Sabadell, Vallès Occ.)

Bestorre C/ Les Valls, 11 (Sabadell)

Bestorre (s. XIV – XV) del C/ Les Valls, 11 (Sabadell).

L'excavació arqueològica ha permès documentar nombroses restes des d'època baix medieval fins a Època contemporània.

S'ha localitzat part de la muralla de Sabadell, juntament a una torre o bestorre, i el fossat (s. XIV – XV) que conserva íntegrament el seu perfil.

D'Època moderna (s. XVI – XVIII) es van localitzar restes dels habitatges ubicats a dins del clos emmurallat i un segon tram de muralla.

D'Època contemporània (s. XIX) va ser possible localitzar la caldereria de Vicenç Ros.

Aquest taller preindustrial estava situat a l'espai entre la muralla medieval ja refeta i transformada, i la nova construcció de tanca perimetral nord, aixecada a finals de l'època moderna.

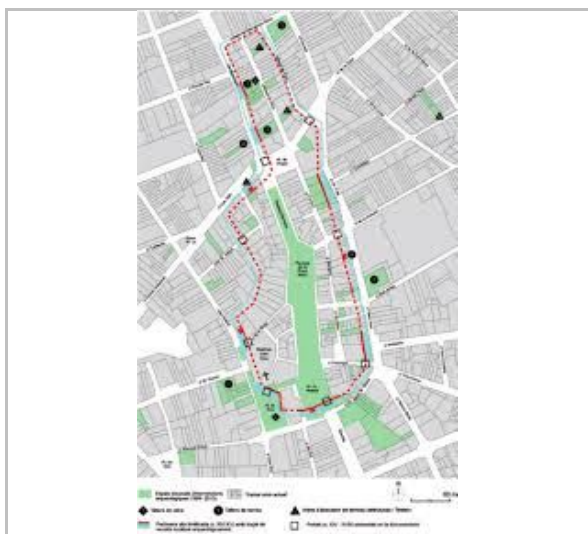
I dels anys 1922-1960 van documentar-se les restes de La casa Franquesa. L'estudi històric-arquitectònic d'aquest casal s'ha dut a terme per l'arqueòleg historiador Albert Roig.

Articles relacionats

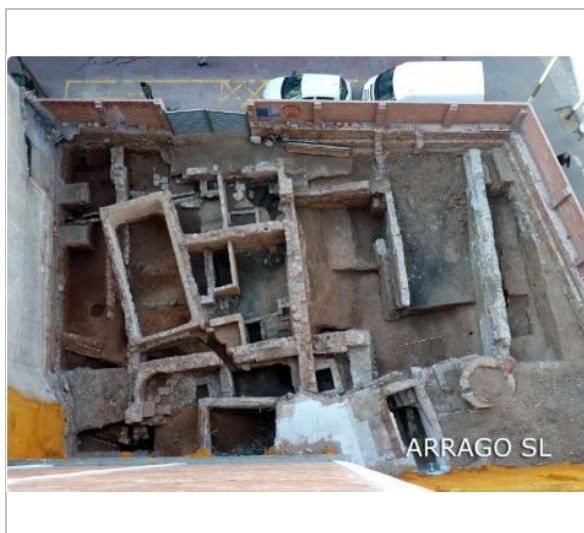
La declaració de la muralla i bestorre com a Bé Cultural d'Interès Local (BCIL) va permetre la conservació d'aquests elements i la seva integració en el projecte de construcció del nou edifici.

Muralla de Sabadell

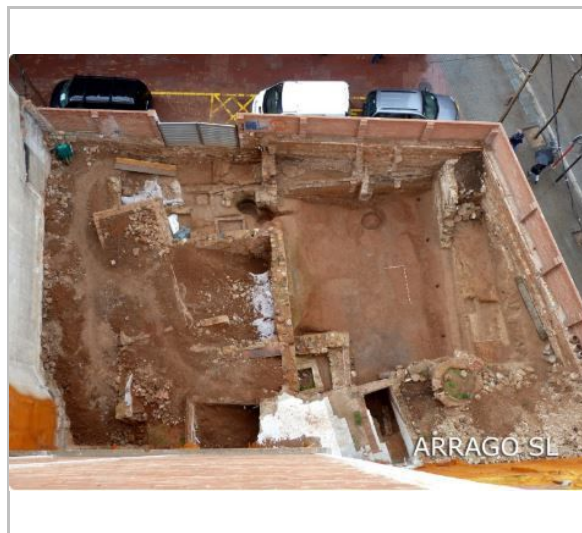
AD.01.EA

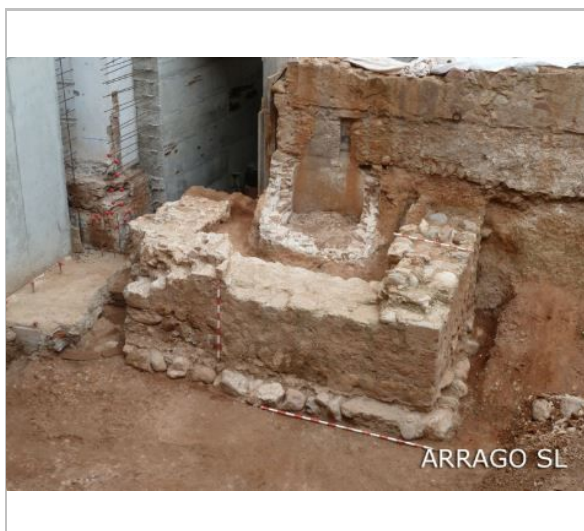
Plànol de la Muralla
Albert Roig - Arraona nº34 2014

Excavació
ARRAGO, S.L.

Excavació al fossat (s.XIV) c. Les Valls, 11
ARRAGO, S.L.

Bestorre (s. XIV – XV)
ARRAGO, S.L.

BÉNS ARQUITECTÒNICS

CATEGORIA DE PROTECCIÓ:

BCIN BCIL BPU

NIVELL DE PROTECCIÓ:

NIVELL 1. INTEGRAL

NIVELL 2. CONSERVACIÓ
NIVELL 3. PARCIAL

NIVELL 4. AMBIENTAL

NIVELL 5. DOCUMENTAL

ESPAIS LLIURES PROTEGITS

Llegenda
(ER) Equip redactor

Muralla de Sabadell

AD.01.EA

Conjunt de l'antiga caserna de la Guàrdia Civil

AD.02.EA

FITXES RELACIONADES:

CONJ. ARQUIT. ELEM. ARQUIT. BÉNS ARQUEOL. BÉNS SOCIOE. BÉNS NATURALS BÉNS AMBIENT-PAISAT

CA

EA

BARP

BSE

BN

BAMP

LOCALITZACIÓ

Indret / barri

5.

Codi INE

187

Adreça/es

Carrer Vidal, de (Gran Via), 19-31

Carrer Vilarrúbias, de, s/n

Carrer Taulí, del, s/n

Plaça Taulí, del, s/n

Delimitació bé

Entorn protecció

Coordenades UTM

x = 425892,0 ;

y = 4600656,0

Identificació al plànol

Nd1-17

Grafisme categoria

DADES CADASTRALS

Número

Superfície

Sostre

N. plantes

Titularitat

6009001DG2060B0001KJ

3.977

3.874

PB+3

Plànol normatiu
(ER) Equip redactor

Fotografia del bé
(ER) Equip redactor

DADES URBANÍSTIQUES

Pla vigent

Pla General Municipal
d'Ordenació de Sabadell
(PGMOS)

Classificació

SUC (urbà consolidat)

Qualificació

c-1

Plànol emplaçament
ICGC

Conjunt de l'antiga caserna de la Guàrdia Civil

AD.02.EA

CATALOGACIÓ ANTERIOR

<i>Tipus de bé</i>	Patrimoni arquitectònic
<i>Classificació</i>	Conjunts
<i>Categoria</i>	Altres
<i>Nº reg/cat.</i>	PEPBAMAS 9.50
<i>Nivell prot.</i>	Nivell 5. Documental

CATALOGACIÓ

<i>Tipus de bé</i>	Patrimoni arquitectònic
<i>Classificació</i>	Edificis
<i>Categoria</i>	BPU
<i>Nivell prot.</i>	Nivell 3. Parcial

DESCRIPCIÓ DEL BÉ

<i>Tipologia funcional</i>	Arquitectura de Defensa (AD)
<i>Subtipologia funcio.</i>	Caserna
<i>Estil i Època</i>	Academicisme; Època contemporània. Segle XX
<i>Cronologia</i>	1911
<i>Autor/promotor</i>	Batllevell i Arús, Juli
<i>Parcel·la</i>	Diverses parcel·les
<i>Context</i>	El conjunt es troba a l'àrea urbana de la ciutat de Sabadell.
<i>Elements</i>	Conjunt d'edificacions que ocupa tota l'illa formada per la Gran Via, carrer de Vilarrúbias, plaça del Taulí i carrer del Taulí. El conjunt està format per uns blocs construïts posteriorment destinats als habitatges dels guàrdies civils i pel recinte on hi ha les dependències de la caserna, disposades entorn d'un pati interior. Façanes dels blocs destinats a habitatges formades per una base que correspon a la planta baixa, les plantes pis, i el coronament de la façana, amb uns merlets situats a les cantonades, que són la continuació de les franges verticals de pedra. La planta baixa, es diferencia a través del revestiment de carreus de pedra amb cornisa a la part superior. Les plantes pis, composta amb un únic tipus de finestra, es revesteix amb obra vista de color vermellós que contrasta amb franges verticals de pedra i amb els emmarcaments de les finestres també de pedra. L'última planta se separa de la resta amb una línia d'impоста. Les façanes de la caserna pròpiament dita actualment han sofert algunes modificacions tot i que encara es percep un cert estil "medievalitzat" en la composició d'algunes parts. Composició de façanes dels blocs d'habitatges a partir d'uns eixos verticals que corresponen a les obertures. Acabat de la planta baixa amb carreus de pedra. Acabat de la resta de plantes de maó vist amb franges verticals i emmarcaments de pedra. Coberta dels blocs d'habitatges, inclinada a quatre aigües Coberta dels edificis de la caserna a dues aigües. Coberta inclinada dels blocs d'habitatges amb acabat de teules àrabs. Coberta inclinada dels edificis de la caserna amb acabat de plaques de fibrociment.
<i>Ús actual</i>	En desús
<i>Ús original/altres</i>	Militar
<i>Estat conservació</i>	Bo; Bon estat de conservació general en el seu aspecte exterior. Tot i que no s'entreu la voluntat de seguir un pla de manteniment el bé no presenta lesions o patologies que facin entreveure la necessitat d'intervenir en l'exterior. En tot cas, podem afirmar que es fan les actuacions necessàries quan es produeixen lesions, desperfectes o alguna patologia derivada.
<i>Façanes/Coberta</i>	Bon estat general dels paraments verticals, tant dels seus revestiments, així com dels elements que la configuren. S'estima un bon estat general de la coberta a través de la imatge expressada en la visió parcial del bé. S'aprecia la voluntat de conservació encara que no disposi d'un pla de manteniment predictiu.
<i>Entorn/Jardí</i>	La resta de les edificacions properes presenten característiques similars en l'estat de

Conjunt de l'antiga caserna de la Guàrdia Civil

AD.02.EA

conservació.

Estructura/Interior Donada la claredat tipològica d'aquesta construcció, encara que no ha estat visitada interiorment, tot fa indicar un manteniment correcte de l'estructura principal i distributiva de l'edifici.

Entorn de protecció Per les característiques arquitectòniques i posicionals del conjunt en relació a la contemplació exterior, no es considera la necessitat de delimitar un entorn de protecció determinat.

ÀMBITS DE PROTECCIÓ I OBJECTE

Elements

ES PROTEGEIXEN TIPOLÒGICAMENT (CONSERVACIÓ) LES EDIFICACIONS QUE CONFORMEN LES TRES ALES DEL PATI. LA RESTA DE LES EDIFICACIONS TENEN UNA CONSIDERACIÓ DE PROTECCIÓ PARCIAL DE MANERA QUE PERMETI PRESERVAR, EN AQUEST CAS LA VOLUMETRIA I LA IMATGE EXTERIOR, ALTERANT LES CARACTERÍSTIQUES DE L'ESTRUCTURA INTERIOR. A nivell general es tracta d'un conjunt d'especial interès arquitectònic, on el valor essencial en la part protegida rau en la seva estructura tipològica, manifestada per l'estil representatiu d'un període determinat -reflectit en la/es façana/es i tipus de coberta- o com a reflex del llenguatge ajustat a l'ús d'elements decoratius i/o ornamentals, si s'escau, o de les tècniques constructives del moment.

Es protegeix la forma, composició i ritme de la façana més l'estructura funcional del bé, representada per la disposició d'elements clau per la seva identificació com: la posició del vestíbul, la caixa d'escala, les característiques estructurals, que inclouen els nivells dels forjats, el sistema portant i la tècnica constructiva utilitzada, pels valors dimensionals, pel tipus de paràmetres emprats o per les condicions distributives i organització espacial.

Aquestes són parts o conceptes a mantenir, sense perjudici de les actuacions de rehabilitació, amb una restauració tipològica adequada que hauran de preservar i posar en relleu els esmentats elements d'interès.

Entorn de protecció Per les característiques del conjunt no es considera, específicament, un entorn de protecció concret. Hi haurà, si el planejament general o derivat ho determina, una regulació general sobre el tractament particular que haurà de tenir la façana o façanes, en el moment que calgui portar a terme qualsevol intervenció: reforma, restauració, manteniment i/o neteja. En aquest sentit, l'aplicació d'una "Carta de Colors", aprovada i regulada mitjançant una ordenança, podrà incidir directament sobre els criteris d'intervenció, les tècniques, materials i colors a aplicar sobre el bé catalogat o el front edificatori on s'inscriu.

☒ Valor històric	Conjunt referent en el context de la història sabadellenca per la seva representativitat en la lectura d'una època amb la disposició de casernes i altres equipaments a la ciutat.
☒ Valor urbanístic	Conjunt interessant per la contribució en la lectura de la formació, evolució i transformació de l'estructura urbana de l'exemple de Sabadell.
☒ Valor arquitectònic/tipològic/artístic	El valor principal recau en l'ordenació de les edificacions que conformen el conjunt seguint un model concret per aquestes dotacions.
☒ Valor sociocultural i etnològic	Bé referent en el context sociocultural i etnològic de Sabadell per les característiques representatives associada a la repressió en els períodes dictatorials.
☒ Valor natural/ambiental/paisatgístic	El conjunt conforma un paisatge molt identificat en la memòria urbana de Sabadell.

REGULACIÓ DE LES INTERVENCIONS

Tipus d'intervenció Manteniment i/o Reparació; Consolidació; Reforma, Millora, Remodelació o Rehabilitació (eliminació parts contràries al bé patrimonial) sense alterar els valors tipològics del bé; Restauració; Reconstrucció i Reproducció (parts o elements artístics i/o ornamentals necessaris per a la comprensió del bé)

Regulació Es permet la modificació segons criteris de catalogació expressats;

CRITERI PRINCIPAL D'INTERVENCIÓ

Conjunt de l'antiga caserna de la Guàrdia Civil

AD.02.EA

Conservar amb mètodes propis de la restauració adequada.

En el moment que es plantegi qualsevol intervenció -previ a l'obtenció de la llicència- i per tal de garantir i acreditar el coneixement del bé, la seva evolució històrica i les tècniques constructives aplicades, caldrà redactar un estudi patrimonial que reculli els aspectes i detalls més inherents a les seves característiques com a bé patrimonial (memòria, aixecament de l'estat actual de la zona d'intervenció, recull de documentació històrica - estudi dels expedients d'obres per tenir documentades totes les modificacions o transformacions sofertes- i reportatge fotogràfic actual).

L'estudi patrimonial previ a la redacció del projecte d'intervenció precisarà els elements objecte de conservació. En aquest sentit es manifesta la voluntat d'integrar en la nova construcció elements característics i identificadors associats als valors de cadascun dels béns, en funció del seu estil i/o període com: el paviment hidràulic, el cancell, la ceràmica als arremadors i les reixes, per exemple.

L'adequació a les normatives sectorials relatives específicament en el camp de la seguretat (evacuació) i accessibilitat, es resoldran de la manera més compatible amb els valors acreditats del bé catalogat.

Qualsevol proposta plantejada sobre aquest bé haurà de ser avaluada per la Taula de Patrimoni de Sabadell.

- Façanes/Coberta** Amb la voluntat de posar en relleu la tipologia i la composició de la/es façana/es, el ritme, la proporció i forma de les obertures i els tancaments, amb la totalitat dels elements ornamentals i decoratius originals, si s'escau, que les configuren. En aquest cas caldrà procedir, al mateix temps, a una adequació que elimini els elements contraris als valors inherents de la façana i al tractament específic de les mitgeres, d'acord amb les especificacions derivades del Pla General Municipal d'Ordenació de Sabadell (PGMOS) o POUM vigent i el Pla Especial Urbanístic de Patrimoni de Sabadell (PEPS), en el cas que sigui procedent.
- Entorn/Jardí** Les intervencions que determina el Pla General Municipal d'Ordenació de Sabadell (PGMOS) o POUM vigent; el Pla Especial Urbanístic de Patrimoni de Sabadell (PEPS) i el planejament sectorial derivat, si s'escau. Per exemple mesures de regulació sobre el tractament específic de mitgeres amb materials concrets, eliminació d'antenes parabòliques i/o convencionals, eliminació de cadiretes i línies elèctriques, ubicació correcta d'aparells d'aire condicionat, etc...
- Estructura/interior** No es permet l'enderroc de les estructures referents en els seus valors tipològics com forjats, caixa d'escala, estances nobles, etc..., excepte de les parts contràries al bé patrimonial i cossos afegits i/o volums disconformes.
- Entorn de protecció** L'entorn ve delimitat per l'espai físic que conforma el conjunt ambiental on se situa aquest bé, per tal de no malmetre ni les qualitats arquitectòniques del mateix, ni els valors urbanístics i paisatgístics d'aquest indret. Es tindrà cura que aquest element i les edificacions veïnes conformin o preservin el paisatge en coherència amb l'estructura urbana d'aquest barri o sector característic de la ciutat.
- Gestió** Abans de qualsevol intervenció de Reparació, Consolidació, Reforma, Millora, Remodelació o Rehabilitació que es realitzi sobre el bé catalogat, s'haurà de redactar un estudi patrimonial amb el contingut mínim establert a l'article 30 de la normativa.

En els béns que estan associats a Àrees d'Expectativa Arqueològica i/o Paleontològica (NP.6) reconeguts en aquest pla requerirà la realització d'un control arqueològic en el seguiment dels treballs de condicionament. Davant l'aparició fortuïta de restes arqueològiques en el curs d'obres, el propietari queda obligat a comunicar-ho, immediatament, als serveis tècnics municipals i a la Comissió Territorial de Patrimoni Cultural del Departament de Cultura de la Generalitat de Catalunya.

- Altres intervencions** Actuacions específiques derivades del manteniment predictiu i obres que constitueixin una actuació parcial al bé catalogat i que tenen per objecte reparar, restaurar a partir d'una diagnosi -mitjançant l'estudi dels valors originals- aspectes tipològics i/o ornamentals significatius, reforçar elements simples de l'estructura del bé per garantir i/o restablir les condicions de seguretat estructural, eliminar cossos i altres elements sobreposats que no siguin d'interès per la història de la construcció protegida i es demostrin incoherents amb l'estructura originària i a les ampliacions orgàniques que el bé hagi suportat en el temps,

Conjunt de l'antiga caserna de la Guàrdia Civil

AD.02.EA

així com reposar les condicions de salubritat, higiene, seguretat, ornament públic i l'adequació a les normatives sectorials d'accessibilitat i altres, preservant els valors patrimonials, d'acord amb el seu nivell de protecció.

Usos permesos Els que determina el PGMOS o POUM vigent i el planejament sectorial derivat, si s'escau.
Usos prohibits Els que determina el PGMOS o POUM vigent i el planejament sectorial derivat, si s'escau.

INFORMACIÓ COMPLEMENTÀRIA

Informació històrica La Caserna de Sabadell va ser construït el 1911 per l'arquitecte Juli Batlle i Vilà per encàrrec de l'Ajuntament de Sabadell, amb l'objectiu d'incrementar la presència de la Guàrdia Civil a la ciutat. Des de 1999 és de titularitat municipal. Des de juny de 2017 l'edifici està ocupat per un col·lectiu autogestionat.

Bibliografia Santamaria, Antonio. «'Història de Sabadell': La caserna de la Guàrdia Civil (1910-1913) | iSabadell» (en ca). isabadell, 10-01-2016. [Consulta: 11 maig 2017].
CASAMARTINA, Josep: Juli Batlle i Vilà, un gaudini oblidat. Fundació Gas Natural: 2011.

Vista aèria
ICGC

Fotografia del bé
(ER) Equip redactor

Fotografia del bé
(ER) Equip redactor

Conjunt de l'antiga caserna de la Guàrdia Civil

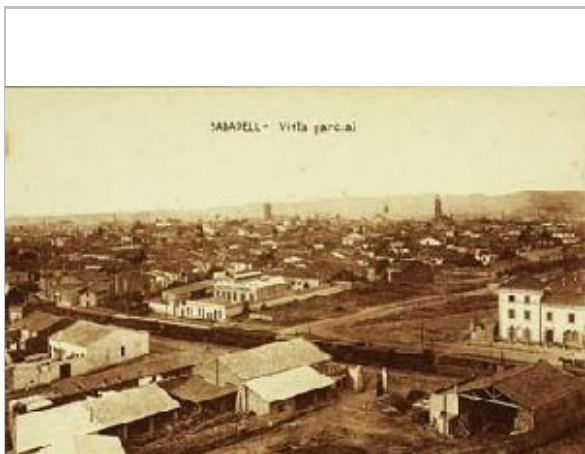
AD.02.EA

Fotografia del bé
(ER) Equip redactor

Fotografia del bé
(ER) Equip redactor

La caserna al carrer de Vilarrúbias mig urbanitzar
Gravat en relleu de Joaquim Mumbrú (1920 aprox.)

BÉNS ARQUITECTÒNICS

CATEGORIA DE PROTECCIÓ:

✖ BCIN ✖ BCIL ✖ BPU

NIVELL DE PROTECCIÓ:

- NIVELL 1. INTEGRAL
- NIVELL 2. CONSERVACIÓ
- NIVELL 3. PARCIAL
- NIVELL 4. AMBIENTAL
- NIVELL 5. DOCUMENTAL
- ESPAIS LLIURES PROTEGITS

Llegenda
(ER) Equip redactor

Conjunt de l'antiga caserna de la Guàrdia Civil

AD.02.EA

Arsenal i polvorí de l'aeroport de Sabadell

AD.03.EA

FITXES RELACIONADES:

CONJ. ARQUIT. ELEM. ARQUIT. BÉNS ARQUEOL. BÉNS SOCIOE. BÉNS NATURALS BÉNS AMBIENT-PAISAT

CA

EA

BARP

BSE

BN

BAMP

LOCALITZACIÓ

Indret / barri

Codi INE 187

Adreça/es

Aeroport de Sabadell

Delimitació bé

Entorn protecció

Coordenades UTM x = 424890,0 ;
y = 4597043,0

Identificació al plànol Nd1-29

Grafisme categoria

DADES CADASTRALS

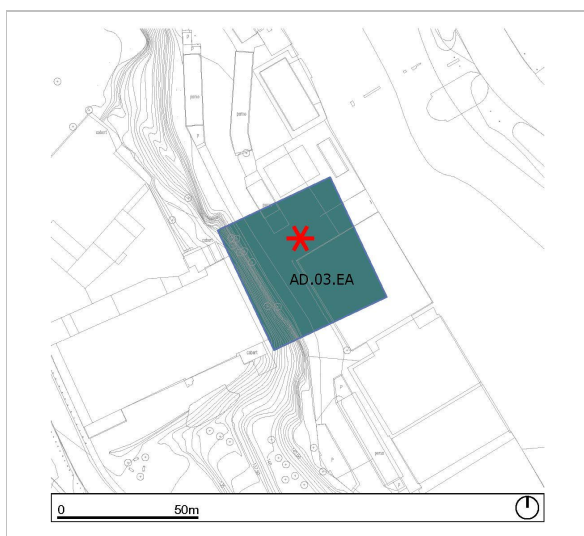
Número

Superfície

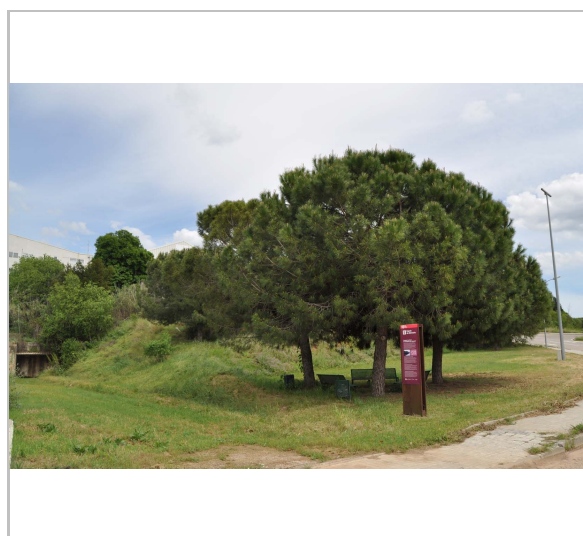
Sostre

N. plantes

Titularitat

Plànol normatiu
(ER) Equip redactor

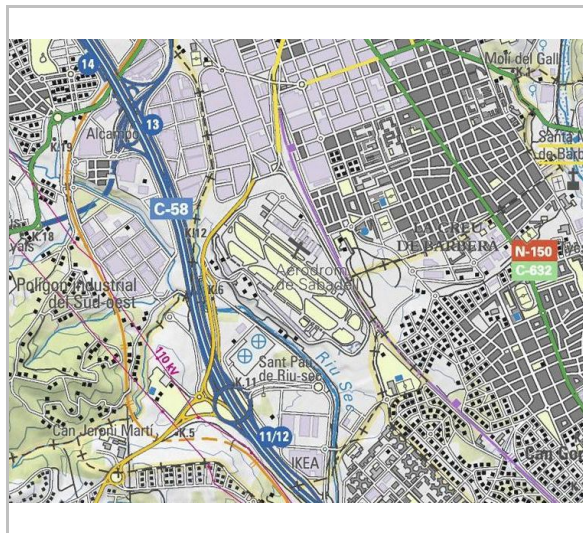

Fotografia del bé
(ER) Equip redactor

DADES URBANÍSTIQUES

Pla vigent

Pla General Municipal
d'Ordenació de Sabadell
(PGMOS)

Plànol emplaçament
ICGC

Arsenal i polvorí de l'aeroport de Sabadell

AD.03.EA

CATALOGACIÓ ANTERIOR

<i>Tipus de bé</i>	Patrimoni arquitectònic
<i>Classificació</i>	Elements arquitectònics
<i>Categoria</i>	BPU
<i>Nº reg/cat.</i>	PEPBAMAS 10.28
<i>Nivell prot.</i>	Nivell 3. Parcial

CATALOGACIÓ

<i>Tipus de bé</i>	Patrimoni arquitectònic
<i>Classificació</i>	Elements arquitectònics
<i>Categoria</i>	BPU
<i>Nivell prot.</i>	Nivell 1. Integral
<i>Altres prot.</i>	BSE.02 Refugis i Polvorí. Refugi antiaeri i Polvorí de l'Aeroport de Sabadell

DESCRIPCIÓ DEL BÉ

<i>Tipologia funcional</i>	Arquitectura de Defensa (AD)
<i>Subtipologia funcio.</i>	Arsenal i polvorí
<i>Estil i Època</i>	Defensiu en formigó; Època contemporània. Segle XX
<i>Cronologia</i>	1936-37
<i>Autor/promotor</i>	Desconegut / Exèrcit republicà - Generalitat de Catalunya
<i>Parcel·la</i>	Gran
<i>Context</i>	El conjunt es troba dins l'aeròdrom de Sabadell. L'actual aeroport de Sabadell encara ocupa bona part de la superfície original que tenia el camp d'aviació durant la Guerra Civil, amb l'excepció dels desapareguts terrenys situats a l'extrem nord i que formaven part de la finca de la masia de Can Torres del Pla, ara polígon sud-oest de Sabadell.
<i>Elements</i>	Punt del memorial democràtic. Túnel sota un talús. Entre els anys 1936 i 1937, a l'aeròdrom de Sabadell, inaugurat l'any 1934 sota l'emparedament de l'Ajuntament de la Segona República, s'hi va excavar un arsenal i polvorí que es troba localitzat a la part baixa del talús oest de l'aeroport de Sabadell, just en els terrenys on avui s'aixequen les instal·lacions del Club de Tir Sabadell. L'Arsenal i polvorí té una planta en forma d'U i té dues entrades orientades a ponent. Cadascuna d'aquestes entrades encara conserva les portes blindades que permetien el tancament hermètic de la construcció. Les entrades donen pas a un vestíbul, el qual dona accés a les dues galeries principals i a una tercera que les uneix, en sentit nord-sud, per la part del fons. El recorregut total és de 112 m, a una profunditat de 14 m sota el nivell del camp de vol de l'aeroport actual. Les dues galeries principals, orientades d'oest a est, estan construïdes en paral·lel i separades per una distància de 32 m, tenen una amplada de 2,25 m i una alçada de 3,45 m. La galeria nord fa 42 m de llargada; la sud en fa 37. La galeria del fons que les uneix fa 33 m de llargada i és més estreta (1,5 m) i baixa (2 m); aquesta galeria té una part central més ampla (3 m), de 9 m de llargada. A les parets de les galeries principals encara es conserven traces de l'antic enllumenat i una sèrie d'encaixos alineats a mitja alçada que fan pensar en un sistema de prestatges mòbils en funció de les necessitats d'emmagatzematge i d'ús del refugi; a terra també s'ha documentat algun registre de desguàs. La major part del polvorí està construït amb formigó, però els sostres de les galeries estan acabats amb volta cilíndrica obrada amb maons disposats a plec de llibre. Les parets de les galeries són de secció lleugerament ovalada. Molt probablement, per les seves grans dimensions, per algunes de les seves característiques constructives.
<i>Ús actual</i>	En desús
<i>Ús original/altres</i>	Arsenal i polvorí
<i>Estat conservació</i>	Bo; 'accés i la imatge externa del bé, es troben en estat regular per causes dels regalims d'aigua de pluja que han afectat l'estructura vista de formigó.
<i>Façanes/Coberta</i>	Imatge externa deficient per patologies lleus, sense perill d'altres afectacions derivades.
<i>Entorn/Jardí</i>	La resta de les edificacions properes presenten característiques similars o millors en

Arsenal i polvorí de l'aeroport de Sabadell

AD.03.EA

l'estat de conservació.

Estructura/Interior Donada la claredat tipològica d'aquesta construcció, encara que no ha estat visitada interiorment, per les imatges tot fa indicar un manteniment correcte de l'estructura principal i distributiva del polvorí.

Entorn de protecció Per les característiques arquitectòniques i posicionals del bé en relació a la contemplació exterior, no es considera la necessitat de delimitar un entorn de protecció determinat.

ÀMBITS DE PROTECCIÓ I OBJECTE

Elements ES PRESERVA INTEGRALMENT L'ESTRUCTURA INTERIOR QUE CONFORMA L'ESPAI ORIGINAL. EXTERNAMENT ES PODEN PORTAR A TERME ACTUACIONS QUE MILLORIN I DIGNIFIQUEN LA SEVA IMATGE I PERMETIN POSAR EN RELLEU ELS VALORS TIPOLOGICS, HISTÒRICS I SOCIALS D'AQUEST BÉ. ES PODRAN CONDICIONAR, SI S'ESCAU, LES MESURES NECESSÀRIES PER AFAVORIR LA SEVA ACCESSIBILITAT I CONEIXEMENT.

Entorn de protecció Per les característiques del conjunt no es considera, específicament, un entorn de protecció concret.

- ☒ Valor històric Infraestructura referent en el context de la història sabadellenca per la seva representativitat en la lectura d'una època, la Guerra Civil (1936-39) amb la presència d'elements significatius en la història de la ciutat.
- ☒ Valor arquitectònic/tipològic/artístic Bé singular, el valor del qual resideix principalment en la seva estructura tipològica característica i el seu disseny amb un sistema constructiu derivat dels manuals pràctics per aquestes construccions concretes.
- ☒ Valor sociocultural i etnològic Bé referent en el context sociocultural i etnològic de Sabadell per les característiques representatives i la dimensió social que significaren els Refugis de la Guerra Civil de 1936-39 a la ciutat, en el record i la memòria.

REGULACIÓ DE LES INTERVENCIIONS

Tipus d'intervenció Manteniment i/o Reparació; Consolidació; Reforma, Millora, Remodelació o Rehabilitació (eliminació parts contràries al bé patrimonial) sense alterar els valors tipològics del bé; Restauració; Reconstrucció i Reproducció (parts o elements artístics i/o ornamentals necessaris per a la comprensió del bé)

Regulació No es permet la modificació excepte per adequació del bé;

CRITERI PRINCIPAL D'INTERVENCIÓ

Conservar amb mètodes propis de la restauració adequada. En el moment que es plantegi qualsevol intervenció -previ a l'obtenció de la llicència- i per tal de garantir i acreditar el coneixement del bé, la seva evolució històrica i les tècniques constructives aplicades, caldrà redactar un estudi patrimonial que reculli els aspectes i detalls més inherents a les seves característiques com a bé patrimonial (memòria, aixecament de l'estat actual de la zona d'intervenció, recull de documentació històrica -estudi dels expedients d'obres per tenir documentades totes les modificacions o transformacions sofertes- i reportatge fotogràfic actual).

L'estudi patrimonial previ a la redacció del projecte d'intervenció precisarà els elements objecte de conservació.

L'adequació a les normatives sectorials relatives específicament en el camp de la seguretat (evacuació) i accessibilitat, es resoldran de la manera més compatible amb els valors acreditats del bé catalogat.

Qualsevol proposta plantejada sobre aquest bé haurà de ser avaluada per la Taula de Patrimoni de Sabadell.

Façanes/Coberta -

Entorn/Jardí Les intervencions que determina el Pla General Municipal d'Ordenació de Sabadell (PGMOS) o POUM vigent; el Pla Especial Urbanístic de Patrimoni de Sabadell (PEPS) i el

Arsenal i polvorí de l'aeroport de Sabadell

AD.03.EA

planejament sectorial derivat, si s'escau.

Estructura/interior -

Entorn de protecció L'entorn ve delimitat per l'espai físic que conforma el conjunt ambiental on se situa aquest bé, per tal de no malmetre ni les qualitats arquitectòniques del mateix, ni els valors urbanístics i paisatgístics d'aquest indret. Es tindrà cura que aquest element i les edificacions veïnes conformin o preservin el paisatge en coherència amb l'estructura urbana d'aquest barri o sector característic de la ciutat.

Gestió Abans de qualsevol intervenció de Reparació, Consolidació, Reforma, Millora, Remodelació o Rehabilitació que es realitzi sobre el bé catalogat, s'haurà de redactar un estudi patrimonial amb el contingut mínim establert a l'article 30 de la normativa.

En els béns que estan associats a Àrees d'Expectativa Arqueològica i/o Paleontològica (NP.6) reconeguts en aquest pla requerirà la realització d'un control arqueològic en el seguiment dels treballs de condicionament. Davant l'aparició fortuïta de restes arqueològiques en el curs d'obres, el propietari queda obligat a comunicar-ho, immediatament, als serveis tècnics municipals i a la Comissió Territorial de Patrimoni Cultural del Departament de Cultura de la Generalitat de Catalunya.

Altres intervencions Actuacions específiques derivades del manteniment predictiu i obres que constitueixin una actuació parcial al bé catalogat i que tenen per objecte reparar, restaurar a partir d'una diagnosi -mitjançant l'estudi dels valors originals- aspectes tipològics i/o ornamentals significatius, reforçar elements simples de l'estructura del bé per garantir i/o restablir les condicions de seguretat estructural, eliminar cossos i altres elements sobreposats que no siguin d'interès per la història de la construcció protegida i es demostrin incoherents amb l'estructura originària i a les ampliacions orgàniques que el bé hagi suportat en el temps, així com reposar les condicions de salubritat, higiene, seguretat, ornament públic i l'adequació a les normatives sectorials d'accessibilitat i altres, preservant els valors patrimonials, d'acord amb el seu nivell de protecció.

Usos permesos Els que determina el PGMOS o POUM vigent i el planejament sectorial derivat, si s'escau.

Usos prohibits Els que determina el PGMOS o POUM vigent i el planejament sectorial derivat, si s'escau.

INFORMACIÓ COMPLEMENTÀRIA

Informació històrica La defensa antifeixista a Sabadell, en el decurs de la Guerra Civil (1936-1939), és present en diversos indrets de la ciutat. Així, en les instal·lacions de l'actual Aeroport de Sabadell es conserva un arsenal i polvorí subterrani de la Guerra Civil, únic al país, que forma part de la Xarxa d'Espais de Memòria del Memorial Democràtic de la Generalitat de Catalunya. Al nucli urbà de Sabadell també es conserven altres edificis i construccions subterrànies relacionades amb el tema de la indústria aeronàutica i de la protecció de la població civil davant dels bombardejos aeris: la fàbrica Baygual i Llonch (on s'hi construïren avions Polikarpov I-15, els xatos), els refugis antiaeris dels carrers de Caresmar i de Buxeda, i el refugi antiaeri de l'Institut Pau Vila. Com a nota anecdòtica, més que no pas històrica, que ja s'ha explicat als apartats anteriors. Podem dir que un dels darrers usos d'aquest polvorí (galeries sud i est) ha estat, entre els anys 1960 i 1980, per al conreu de xampinyons, ateses les condicions òptimes d'humitat i temperatura que ofería aquesta construcció subterrània. Això ha deixat una forta empremta d'estructures constructives i d'elements afegits que no deixen de tenir el seu interès històric i la seva lògica funcional: ferros clavats a les parets i filferros a manera de prestatges per a les caixes dels planters (tres rengles), dipòsits d'aigua, sistema de ventilació, instal·lació elèctrica, cobert i sanitaris del xampinyoner a l'exterior de l'entrada sud... Per altra banda, la galeria nord del polvorí s'utilitza, des de mitjans anys 80, com a magatzem d'eines i altres materials del Club de Tir. L'aeròdrom de Sabadell va ser un enclavament estratègic com a base aèria permanent del 2n sector de la 3a regió de les Forces Aèries Republicanes, on operaven els caces Polikarpov I-15 (els xatos). En aquest sentit, va tenir un paper important durant la guerra, sobretot a partir de 1938, i va ser un dels pocs camps catalans amb operativitat nocturna. El camp de vol també fou utilitzat com a centre de formació per a pilots i com a camp de proves per als avions fabricats a la ciutat. En definitiva, la seva existència dóna sentit a moltes de les construccions de defensa antiaèria de caràcter militar que s'han pogut documentar a Sabadell.

En tot el seu perímetre s'hi van construir refugis antiaeris subterranis, com era habitual en aquest tipus d'instal·lacions que es van desplegar pel territori català entre els anys 1937 i

Arsenal i polvorí de l'aeroport de Sabadell

AD.03.EA

1939. Igualment, com es produeix en el cas de Sabadell, s'hi van construir polvorins per a l'emmagatzematge de bidons de benzina, oli, bombes i altre armament i munició.

Al camp d'aviació de Sabadell s'hi van construir un total de 10 refugis, tal com consta en un document de l'any 1939 elaborat per les tropes franquistes quan van ocupar aquestes instal·lacions. D'aquests deu refugis s'ha conservat el número 1 (el polvorí) i el refugi número 10. Hi ha indicis per pensar que dels refugis números 5, 6, 7 i 8 es pot conservar bona part de l'estructura original, però encara no s'han pogut localitzar.

Se sap que les obres d'aquests refugis (denominats mines i galeries d'ús especial en els documents) van tenir un cost mínim d'unes 230.000 ptes., només en jornals i sense comptar materials com els de rajoleria, ferreteria, fusteria, ciment, etc. Els diners per pagar aquestes despeses els avançava l'Ajuntament i després en passava comptes amb la Jefatura de Obras de la 3a Región Aérea.

Bibliografia

Les dades documentals sobre la construcció d'aquest arsenal i polvorí i la seva localització s'han trobat en fonts diverses de dos arxius: l'Archivo Histórico del Ejército del Aire / Ministerio de Defensa i l'Arxiu Històric de Sabadell. La guerra aèria a Catalunya (1936-1939) de David Gesalí i David Íñiguez. Els espais històrics de la Guerra Civil a Sabadell. Un patrimoni emergent. Genís Ribé (MHS). Arraona. Revista d'Història. Número 32. Sabadell, 2009.

Observacions

Tòtem del memorial democràtic a l'exterior.

Vista aèria
ICGC

Arsenal i polvorí de l'aeroport de Sabadell

AD.03.EA

*Fotografia del bé
(ER) Equip redactor*

*Fotografia del bé
(ER) Equip redactor*

*Fotografia del bé
(ER) Equip redactor*

*Llegenda
(ER) Equip redactor*

Arsenal i polvorí de l'aeroport de Sabadell

AD.03.EA

Refugi antiaeri del carrer de Caresmar

AD.04.EA

FITXES RELACIONADES:

CONJ. ARQUIT. ELEM. ARQUIT. BÉNS ARQUEOL. BÉNS SOCIOE. BÉNS NATURALS BÉNS AMBIENT-PAISAT

CA

EA

BARP

BSE

BN

BAMP

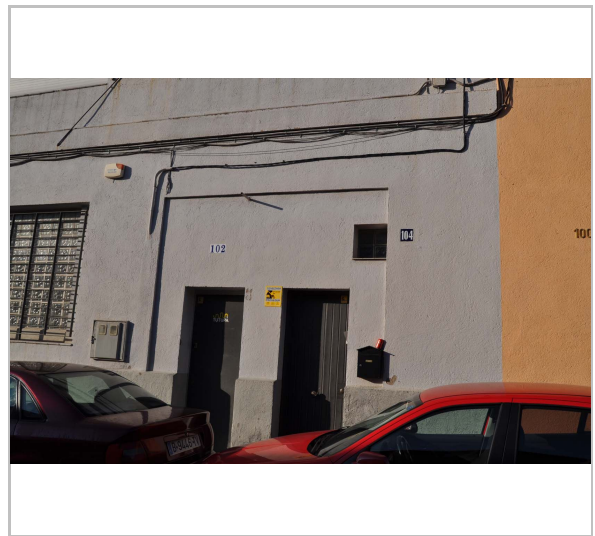
LOCALITZACIÓ

Indret / barri	7.	Codi INE	187
Adreça/es	Carrer Caresmar, de, 92-104	Delimitació bé	
Coordenades UTM	x = 424739,0 ; y = 4599380,0	Identificació al plànol	Nd1-22
		Grafisme categoria	

DADES CADASTRALS	Número	Superfície	Sostre	N. plantes	Titularitat
------------------	--------	------------	--------	------------	-------------

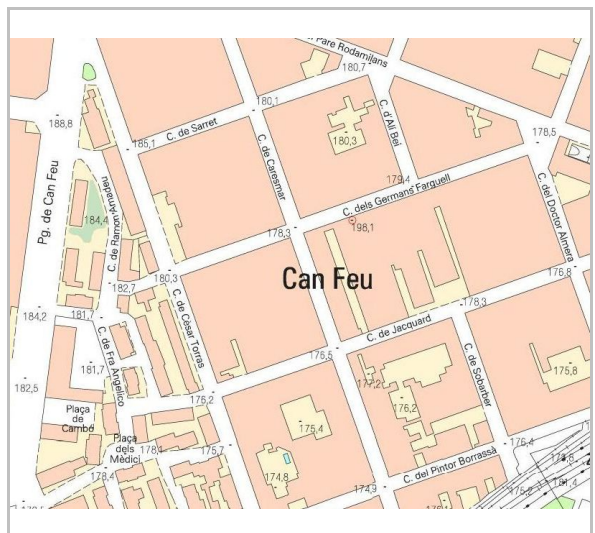
Plànol normatiu
(ER) Equip redactor

Fotografia del bé
Web

DADES URBANÍSTIQUES

Pla vigent	Pla General Municipal d'Ordenació de Sabadell (PGMOS)
Classificació	SUC (urbà consolidat)
Qualificació	1.4 / Zona residencial d'eixample amb terciari

Plànol emplaçament
ICGC

Refugi antiaeri del carrer de Caresmar

AD.04.EA

CATALOGACIÓ ANTERIOR

<i>Tipus de bé</i>	Patrimoni arquitectònic
<i>Classificació</i>	Elements arquitectònics
<i>Categoria</i>	BPU
<i>Nº reg/cat.</i>	PEPBAMAS 10.29
<i>Nivell prot.</i>	Nivell 2. Conservació

CATALOGACIÓ

<i>Tipus de bé</i>	Patrimoni arquitectònic
<i>Classificació</i>	Elements arquitectònics
<i>Categoria</i>	BPU
<i>Nivell prot.</i>	Nivell 2. Conservació
<i>Altres prot.</i>	BSE.02 Refugis i Polvorí

DESCRIPCIÓ DEL BÉ

<i>Tipologia funcional</i>	Arquitectura de Defensa (AD)
<i>Subtipologia funcio.</i>	Refugi antiaeri
<i>Estil i Època</i>	Defensiu en obra de fàbrica; Època contemporània. Segle XX
<i>Cronologia</i>	1936-1938
<i>Autor/promotor</i>	Desconegut / Junta de Defensa Passiva Local. Ajuntament e Sabadell. Generalitat de Catalunya
<i>Parcel·la</i>	Estreta
<i>Context</i>	Els refugis que es localitzen, com a resultat dels processos urbanístics i de la recuperació de la memòria històrica, obligarà a estudiar, en un futur, quines són les millors maneres d'actuar-hi. Amb l'objectiu d'aprofundir en aquests temes i d'avançar en la definició de polítiques d'intervenció patrimonial, l'Ajuntament de Sabadell redactarà les propostes pertinents per dignificar cadascun d'aquests refugis. Situat a prop de la fàbrica Baygual-Llonch on durant la Guerra Civil es contruïren avions de combat republicans. El solar on es va construir eren, originalment, uns terrenys erms, a tocar de la fàbrica Baygual i Llonch. Aquestes instal·lacions, que configuraven el Servicio de Aviación y Fabricación 16 (després SAF 3-16), com és lògic, havien de preveure qualsevol possible atac aeri de l'aviació franquista, i d'aquí l'existència d'aquest refugi que es va construir a camp obert i ben a prop de la fàbrica: molt probablement el devien bastir l'any 1937. Passada la guerra, amb el pas del temps es va començar a edificar aquest entorn, amb l'establiment de diferents indústries, tallers i magatzems al damunt del refugi, pràcticament sense afectar-lo. Tan sols se'n van acabar eliminant les casetes exteriors que donaven accés a les escales de baixada al soterrani; se'n modificà puntualment l'estructura i es tapià la part inferior d'un. Durant uns anys també serví com a lloc de conreu de
<i>Elements</i>	El refugi antiaeri de l'Aeronàutica Naval es localitza al sector industrial de Can Feu, al carrer de Caresmar, 92-104, cantonada amb el carrer dels Germans Farguella, sota un conjunt de locals industrials i magatzems. És de planta rectangular, del tipus de galeria reticular (dues galeries longitudinals i tres de transversals) i té dos accessos, l'un a l'extrem nord/nord-oest i l'altre al sud/sud-est, ambdós en forma d'"L". Actualment a aquestes escales que baixen fins als passadissos del refugi s'hi accedeix per uns registres al terra de les naus industrials. Les galeries fan 2 metres d'amplada per 2 metres d'alçada. Ocupa una superfície de 162m² (útils). La construcció està excavada al subsòl, a una profunditat màxima d'11,5 metres (cota del terra del refugi respecte a la cota exterior del carrer) i està revestida totalment d'obra. Les galeries tenen el sostre fet amb maó a plec de llibre. La seva capacitat s'ha calculat a l'entorn de les 324 / 486 persones. Com a elements destacables que es conserven hi ha: els passamans originals de les escales d'accés (de ferro forjat amb treball ornamental als extrems) i la instal·lació elèctrica (línia central de la volta de les galeries). A la galeria transversal sud, a la part central, hi ha una mina d'aigua rebentada que pot ser el motiu de la inundació permanent d'aquest refugi. Aquest refugi militar ha restat inèdit per als investigadors d'aquest període fins fa ben poc (2007) i l'ha posat al descobert el Museu d'Història de Sabadell gràcies a la col·laboració d'un dels propietaris

Refugi antiaeri del carrer de Caresmar

AD.04.EA

(Josep Puig, per mediació de Pere Ribalta), a l'aportació de diversos testimonis orals i a l'interès i la informació recollida per diversos veïns dels barris de Can Feu i de Gràcia (Ramon Esteve, Pere Mañé).

<i>Ús actual</i>	En desús
<i>Ús original/altres</i>	Refugi antiaeri durant la Guerra Civil Espanyola (1936-38)
<i>Estat conservació</i>	Bo; La imatge exterior de la construcció que allotja, en el seu subsòl, el refugi antiaeri no presenta lesions ni patologies greus. El seu estat no posa en risc la preservació del refugi. Tot i això no apareix cap referència externa que identifiqui aquest bé patrimonial.
<i>Façanes/Coberta</i>	Paraments arrebossats amb les característiques deficiències puntuals en els arrebossats de morter per la manca de manteniment.
<i>Entorn/Jardí</i>	La resta de les edificacions properes presenten característiques similars en l'estat de conservació.
<i>Estructura/Interior</i>	El seu estat de conservació és excel·lent, encara que es troba inundat en una profunditat mitjana de 50-60 cm. Per aquest motiu, la seva documentació ha estat possible gràcies a la col·laboració de la secció d'espeleologia de la Unió Excursionista de Sabadell, que n'ha fet l'aixecament de plànols i el reportatge fotogràfic (José Ángel Arroyos, Jordi Farriol, Albert Gil i Manel Llenas).
<i>Entorn de protecció</i>	Per les característiques arquitectòniques i posicionals del bé en relació a la contemplació exterior, no es considera la necessitat de delimitar un entorn de protecció determinat.

ÀMBITS DE PROTECCIÓ I OBJECTE

<i>Elements</i>	ES PROTEGEIX LA TOTALITAT DE L'ÀMBIT DEL REFUGI AMB LES SEVES CARACTERÍSTIQUES TIPOLÒGIQUES I ELS VALORS ASSOCIATS COM A REFERENT D'UN SISTEMA CONSTRUCTIU I D'UN MOMENT HISTÒRIC I SOCIAL REMARCABLE. ES PODRAN CONDICIONAR, SI S'ESCAU, LES MESURES NECESSÀRIES PER AFAVORIR LA SEVA ACCESSIBILITAT I CONEIXEMENT.
<i>Entorn de protecció</i>	Per les característiques inherents del bé no es considera, específicament, un entorn de protecció concret.

☒ Valor històric	Infraestructura referent en el context de la història sabadellenca per la seva representativitat en la lectura d'una època, la Guerra Civil (1936-39) amb la presència d'elements significatius en la història de la ciutat.
☒ Valor arqueològic i paleontològic	Valor significatiu per l'estat de conservació de les estructures originals en un territori en ple desenvolupament i transformació.
☒ Valor arquitectònic/tipològic/artístic	Bé singular, el valor del qual resideix principalment en la seva estructura tipològica característica i el seu disseny amb un sistema constructiu derivat dels manuals pràctics per aquestes construccions concretes.
☒ Valor sociocultural i etnològic	Bé referent en el context sociocultural i etnològic de Sabadell per les característiques representatives i la dimensió social que significaren els Refugis de la Guerra Civil de 1936-39 a la ciutat, en el record i la memòria.

REGULACIÓ DE LES INTERVENCIIONS

<i>Tipus d'intervenció</i>	Manteniment i/o Reparació; Consolidació; Reforma, Millora, Remodelació o Rehabilitació (eliminació parts contràries al bé patrimonial) sense alterar els valors tipològics del bé; Restauració; Reconstrucció i Reproducció (parts o elements artístics i/o ornamentals necessaris per a la comprensió del bé)
<i>Regulació</i>	No es permet la modificació excepte per adequació del bé;

CRITERI PRINCIPAL D'INTERVENCIÓ

Conservar amb mètodes propis de la restauració adequada.

En el moment que es plantegi qualsevol intervenció i per tal de garantir i acreditar el coneixement del bé, la seva evolució històrica i les tècniques constructives aplicades, caldrà redactar un estudi patrimonial que reculli els aspectes i detalls més inherents a les

Refugi antiaeri del carrer de Caresmar

AD.04.EA

seves característiques com a bé patrimonial (memòria, aixecament de l'estat actual de la zona d'intervenció, recull de documentació històrica -estudi dels expedients d'obres per tenir documentades totes les modificacions o transformacions sofertes- i reportatge fotogràfic actual).

L'estudi patrimonial previ a la redacció del projecte d'intervenció precisarà els elements objecte de conservació.

L'adequació a les normatives sectorials relatives específicament en el camp de la seguretat (evacuació) i accessibilitat, es resoldran de la manera més compatible amb els valors acreditats del bé catalogat.

Qualsevol proposta plantejada sobre aquest bé haurà de ser avaluada per la Taula de Patrimoni de Sabadell.

Façanes/Coberta -

Entorn/Jardí Les intervencions que determina el Pla General Municipal d'Ordenació de Sabadell (PGMOS) o POUM vigent; el Pla Especial Urbanístic de Patrimoni de Sabadell (PEPS) i el planejament sectorial derivat, si s'escau.

Estructura/interior -

Entorn de protecció L'entorn ve delimitat per l'espai físic que conforma el conjunt ambiental on se situa aquest bé, per tal de no malmetre ni les qualitats arquitectòniques del mateix, ni els valors urbanístics i paisatgístics d'aquest indret.

Gestió Abans de qualsevol intervenció de Reparació, Consolidació, Reforma, Millora, Remodelació o Rehabilitació que es realitzi sobre el bé catalogat, s'haurà de redactar un estudi patrimonial amb el contingut mínim establert a l'article 30 de la normativa.

En els béns que estan associats a Àrees d'Expectativa Arqueològica i/o Paleontològica (NP.6) reconeguts en aquest pla requerirà la realització d'un control arqueològic en el seguiment dels treballs de condicionament. Davant l'aparició fortuïta de restes arqueològiques en el curs d'obres, el propietari queda obligat a comunicar-ho, immediatament, als serveis tècnics municipals i a la Comissió Territorial de Patrimoni Cultural del Departament de Cultura de la Generalitat de Catalunya.

Altres intervencions Actuacions específiques derivades del manteniment predictiu i obres que constitueixin una actuació parcial al bé catalogat i que tenen per objecte reparar, restaurar a partir d'una diagnosi -mitjançant l'estudi dels valors originals- aspectes tipològics i/o ornamentals significatius, reforçar elements simples de l'estructura del bé per garantir i/o restablir les condicions de seguretat estructural, eliminar cossos i altres elements sobreposats que no siguin d'interès per la història de la construcció protegida i es demostrin incoherents amb l'estructura originària i a les ampliacions orgàniques que el bé hagi suportat en el temps, així com reposar les condicions de salubritat, higiene, seguretat, ornament públic i l'adequació a les normatives sectorials d'accessibilitat i altres, preservant els valors patrimonials, d'acord amb el seu nivell de protecció.

Usos permesos Els que determina el PGMOS o POUM vigent i el planejament sectorial derivat, si s'escau.

Usos prohibits Els que determina el PGMOS o POUM vigent i el planejament sectorial derivat, si s'escau.

INFORMACIÓ COMPLEMENTÀRIA

Informació històrica La defensa antifeixista a Sabadell, en el decurs de la Guerra Civil (1936-1939), és present en diversos indrets de la ciutat. Així, en les instal·lacions de l'actual Aeroport de Sabadell es conserva un arsenal i polvorí subterrani de la Guerra Civil, únic al país, que forma part de la Xarxa d'Espais de Memòria del Memorial Democràtic de la Generalitat de Catalunya. Al nucli urbà de Sabadell també es conserven altres edificis i construccions subterrànies relacionades amb el tema de la indústria aeronàutica i de la protecció de la població civil davant dels bombardejos aeris: la fàbrica Baygual i Llonch (on s'hi construïren avions Polikarpov I-15, els xatos), els refugis antiaeris dels carrers de Caresmar i de Buxeda, i el refugi antiaeri de l'Institut Pau Vila.

Bibliografia La guerra aèria a Catalunya (1936-1939) de David Gesalí i David Íñiguez. Els espais històrics de la Guerra Civil a Sabadell. Un patrimoni emergent. Genís Ribé (MHS).

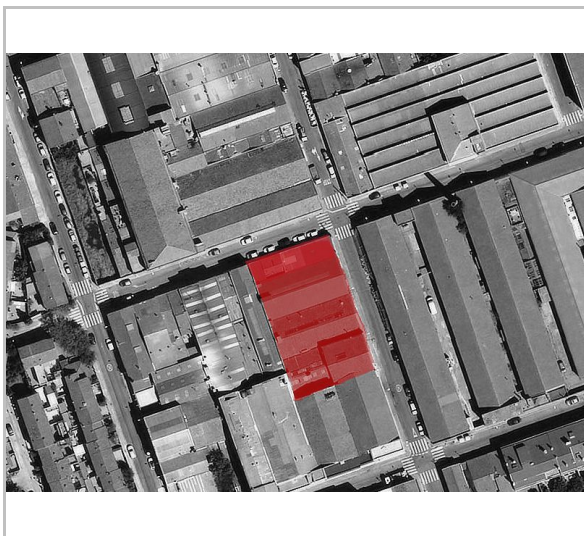
Refugi antiaeri del carrer de Caresmar

AD.04.EA

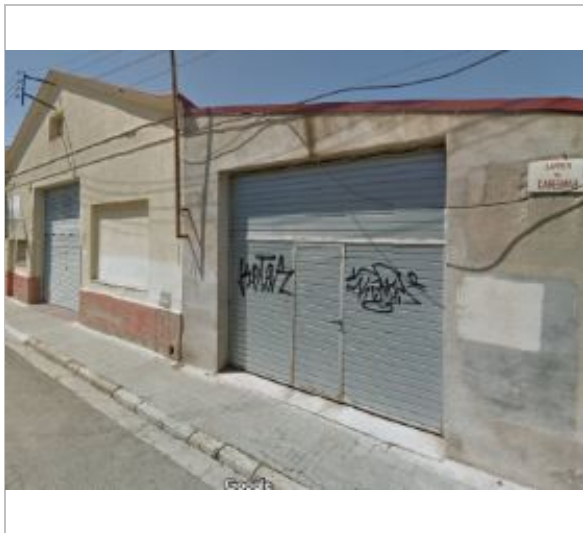
Arraona. Revista d'Història. Número 32. Sabadell, 2009.

Observacions

Els refugis antiaeris que van salvar milers de vides durant la guerra civil a Sabadell es distribueixen en diversos indrets significatius de la ciutat i els darrers anys han esdevingut notícia i part important del patrimoni col·lectiu dels sabadellencs. A la ciutat s'han catalogat, de moment, dos refugis antiaeris i l'arsenal polvorí prop de l'aeroport. Alguns d'acabats i altres d'inacabats, com a resultat de la política de defensa passiva que van posar en marxa l'Ajuntament de la ciutat, la Generalitat de Catalunya i la ciutadania per protegir-se dels atacs aeris de l'aviació franquista.

Vista aèria
ICGC

Fotografia del bé
Web

Fotografia del bé
PEPBAMAS

Refugi antiaeri del carrer de Caresmar

AD.04.EA

BÉNS ARQUITECTÒNICS

CATEGORIA DE PROTECCIÓ:

 BCIN BCIL BPU

NIVELL DE PROTECCIÓ:

- NIVELL 1. INTEGRAL
- NIVELL 2. CONSERVACIÓ
- NIVELL 3. PARCIAL
- NIVELL 4. AMBIENTAL
- NIVELL 5. DOCUMENTAL
- ESPAIS LLIURES PROTEGITS

Llegenda

(ER) Equip redactor

Refugi antiaeri N.1 del carrer de Buxeda

AD.05.EA

Altres denominacions Refugi antiaeri del carrer de Tetuán

FITXES RELACIONADES:

CONJ. ARQUIT. ELEM. ARQUIT. BÉNS ARQUEOL. BÉNS SOCIOE. BÉNS NATURALS BÉNS AMBIENT-PAISAT

CA

EA

BARP

BSE

BN

BAMP

LOCALITZACIÓ

Indret / barri

10.

Codi INE

187

Adreça/es

Carrer Tetuán, de, s/n

Delimitació bé

Carrer Buxeda, de, 23

Entorn protecció

Coordenades UTM

x = 425846,0 ;

Identificació al plànol

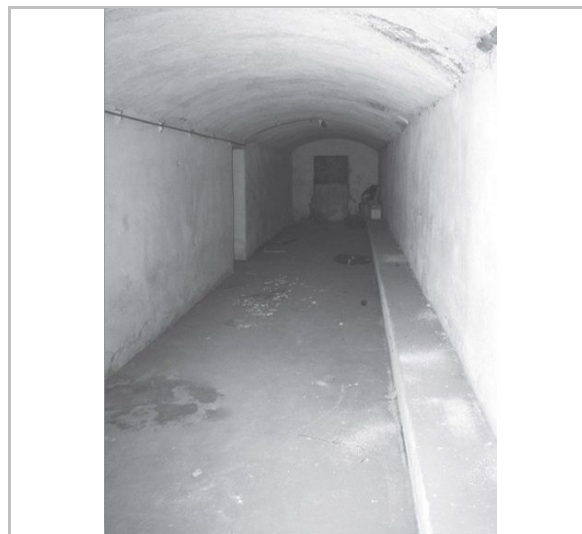
Nd1-26

y = 4598732,0

Grafisme categoria

*Plànol normatiu
(ER) Equip redactor*

*Fotografia del bé
G.Ribé-AHS 2000*

DADES URBANÍSTIQUES

Pla vigent

Pla General Municipal
d'Ordenació de Sabadell
(PGMOS)

Classificació

SUC (urbà consolidat)

Qualificació

1.3 / Zona residencial d'eixample

*Plànol emplaçament
ICGC*

Refugi antiaeri N.1 del carrer de Buxeda

AD.05.EA

CATALOGACIÓ ANTERIOR

<i>Tipus de bé</i>	Patrimoni arquitectònic
<i>Classificació</i>	Elements arquitectònics
<i>Categoria</i>	BPU
<i>Nº reg/cat.</i>	PEPBAMAS 10.41
<i>Nivell prot.</i>	Nivell 3. Parcial

CATALOGACIÓ

<i>Tipus de bé</i>	Patrimoni arquitectònic
<i>Classificació</i>	Elements arquitectònics
<i>Categoria</i>	BPU
<i>Nivell prot.</i>	Nivell 1. Integral
<i>Altres prot.</i>	BSE.02 Refugis antiaèris i Arsenal i polvorí.

DESCRIPCIÓ DEL BÉ

<i>Tipologia funcional</i>	Arquitectura de Defensa (AD)
<i>Subtipologia funcio.</i>	Refugi antiaeri
<i>Estil i Època</i>	Defensiu en obra de fàbrica; Època contemporània. Segle XX
<i>Cronologia</i>	Desembre 1937 – 18 gener 1939
<i>Autor/promotor</i>	Desconegut / Junta de Defensa Passiva Local. Ajuntament e Sabadell. Generalitat de Catalunya
<i>Parcel·la</i>	Conforma cantonada
<i>Context</i>	Els refugis que es localitzen, com a resultat dels processos urbanístics i de la recuperació de la memòria històrica, obligarà a estudiar, en un futur, quines són les millors maneres d'actuar-hi. Amb l'objectiu d'aprofundir en aquests temes i d'avançar en la definició de polítiques d'intervenció patrimonial, l'Ajuntament de Sabadell redactarà les propostes pertinents per dignificar cadascun d'aquests refugis. Aquest refugi es localitza al carrer de Buxeda, 23, en el subsòl d'una edificació residencial plurifamiliar que fa cantonada amb el carrer de Tetuan, al sector de l'Eixample-Avinguda de Sabadell. L'accés actual al refugi és possible gràcies a una obertura feta des d'un local comercial als baixos d'un edifici plurifamiliar. S'hi accedeix per unes escales. El refugi conserva, a l'extrem nord de la galeria central, un petit dipòsit construït pel xampinyoner. Les galeries estan parcialment tapiades amb un envà de pladur.
<i>Elements</i>	Refugi antiaeri ubicat en el subsòl, per sota d'edificació residencial plurifamiliar. La construcció, de planta rectangular i excavada a 5 m de profunditat màxima, és del tipus de galeria triple, amb doble accés: un a l'extrem sud (galeria oest) i l'altre al nord (galeria est), els quals es troben tapiats a nivell de soterrani. Les galeries estan intercomunicades per un total de 7 obertures. Com a elements destacables, presenta dues banquetes corregudes, una a cadascuna de les galeries laterals, adossades a les parets est i oest respectivament, que servien per seure. Les galeries laterals tenen forats de ventilació laterals al sostre, i la galeria central en té a la part central de la volta. Un total de 16 forats de ventilació, tots quadrangulars. El refugi té una superfície útil de 225 m². L'estructura és de formigó amb llosa explosiva a la part superior i les galeries tenen el sostre fet amb maó pla (volta catalana), parcialment arrebossat (meitat sud). Les banquetes i el terra són de ciment. La construcció tindria una capacitat per a 450-675 persones.
<i>Ús actual</i>	En desús
<i>Ús original/altres</i>	Refugi antiaeri
<i>Estat conservació</i>	Bo; Bon estat de conservació general de l'edifici que acull, en el seu soterrani, el refugi antiaeri en el seu aspecte exterior. Tot i que no s'entreu la voluntat de seguir un pla de manteniment el bé no presenta lesions o patologies que facin entreveure la necessitat d'intervenir en la/es façana/es. En tot cas, podem afirmar que es fan les actuacions necessàries quan es produeixen lesions, desperfectes o alguna patologia derivada.
<i>Façanes/Coberta</i>	L'estat de conservació de les façanes és correcte. Cal entendre que l'edifici no revesteix, per si mateix, valors patrimonials. La protecció rau en el subsòl on es troba el refugi antiaeri.
<i>Entorn/Jardí</i>	La resta de les edificacions properes presenten característiques similars en l'estat de conservació.
<i>Estructura/Interior</i>	Donada la claredat tipològica d'aquest refugi, encara que no ha estat visitat interiorment,

Refugi antiaeri N.1 del carrer de Buxeda

AD.05.EA

tot fa indicar un manteniment correcte de l'estructura principal i distributiva del mateix.

Entorn de protecció Per les característiques arquitectòniques i posicionals del bé en relació a la seva contemplació, no es considera la necessitat de delimitar un entorn de protecció determinat.

ÀMBITS DE PROTECCIÓ I OBJECTE

Elements ES PROTEGEIX LA TOTALITAT DE L'ÀMBIT DEL REFUGI AMB LES SEVES CARACTERÍSTIQUES TIPOLÒGIQUES I ELS VALORS ASSOCIATS COM A REFERENT D'UN SISTEMA CONSTRUCTIU I D'UN MOMENT HISTÒRIC I SOCIAL REMARCABLE. ES PODRAN CONDICIONAR, SI S'ESCAU, LES MESURES NECESSÀRIES PER AFAVORIR LA SEVA ACCESSIBILITAT I CONEIXEMENT.

Entorn de protecció Per les característiques inherents del bé no es considera, específicament, un entorn de protecció concret.

☒ Valor històric	Infraestructura referent en el context de la història sabadellenca per la seva representativitat en la lectura d'una època, la Guerra Civil (1936-39) amb la presència d'elements significatius en la història de la ciutat.
☒ Valor arqueològic i paleontològic	Valor significatiu per l'estat de conservació de les estructures originals en un territori en ple desenvolupament i transformació.
☒ Valor arquitectònic/tipològic/artístic	Bé singular, el valor del qual resideix principalment en la seva estructura tipològica característica i el seu disseny amb un sistema constructiu derivat dels manuals pràctics per aquestes construccions concretes.
☒ Valor sociocultural i etnològic	Bé referent en el context sociocultural i etnològic de Sabadell per les característiques representatives i la dimensió social que significaren els Refugis de la Guerra Civil de 1936-39 a la ciutat, en el record i la memòria.

REGULACIÓ DE LES INTERVENCIONS

Tipus d'intervenció Manteniment i/o Reparació; Consolidació; Reforma, Millora, Remodelació o Rehabilitació (eliminació parts contràries al bé patrimonial) sense alterar els valors tipològics del bé; Restauració; Reconstrucció i Reproducció (parts o elements artístics i/o ornamentals necessaris per a la comprensió del bé)

Regulació No es permet la modificació excepte per adequació del bé;

CRITERI PRINCIPAL D'INTERVENCIÓ

Conservar amb mètodes propis de la restauració adequada.

En el moment que es plantegi qualsevol intervenció i per tal de garantir i acreditar el coneixement del bé, la seva evolució històrica i les tècniques constructives aplicades, caldrà redactar un estudi patrimonial que reculli els aspectes i detalls més inherents a les seves característiques com a bé patrimonial (memòria, aixecament de l'estat actual de la zona d'intervenció, recull de documentació històrica -estudi dels expedients d'obres per tenir documentades totes les modificacions o transformacions sofertes- i reportatge fotogràfic actual).

L'estudi patrimonial previ a la redacció del projecte d'intervenció precisarà els elements objecte de conservació.

L'adequació a les normatives sectorials relatives específicament en el camp de la seguretat (evacuació) i accessibilitat, es resoldran de la manera més compatible amb els valors acreditats del bé catalogat.

Qualsevol proposta plantejada sobre aquest bé haurà de ser avaluada per la Taula de Patrimoni de Sabadell.

Façanes/Coberta -

Entorn/Jardí Les intervencions que determina el Pla General Municipal d'Ordenació de Sabadell (PGMOS) o POUM vigent; el Pla Especial Urbanístic de Patrimoni de Sabadell (PEPS) i el planejament sectorial derivat, si s'escau.

Estructura/interior -

Refugi antiaeri N.1 del carrer de Buxeda

AD.05.EA

Entorn de protecció	L'entorn ve delimitat per l'espai físic que conforma el conjunt ambiental on se situa aquest bé, per tal de no malmetre ni les qualitats arquitectòniques del mateix, ni els valors urbanístics i paisatgístics d'aquest indret.
Gestió	Abans de qualsevol intervenció de Reparació, Consolidació, Reforma, Millora, Remodelació o Rehabilitació que es realitzi sobre el bé catalogat, s'haurà de redactar un estudi patrimonial amb el contingut mínim establert a l'article 30 de la normativa. En els béns que estan associats a Àrees d'Expectativa Arqueològica i/o Paleontològica (NP.6) reconeguts en aquest pla requerirà la realització d'un control arqueològic en el seguiment dels treballs de condicionament. Davant l'aparició fortuïta de restes arqueològiques en el curs d'obres, el propietari queda obligat a comunicar-ho, immediatament, als serveis tècnics municipals i a la Comissió Territorial de Patrimoni Cultural del Departament de Cultura de la Generalitat de Catalunya.
Altres intervencions	Actuacions específiques derivades del manteniment predictiu i obres que constitueixin una actuació parcial al bé catalogat i que tenen per objecte reparar, restaurar a partir d'una diagnosi -mitjançant l'estudi dels valors originals- aspectes tipològics i/o ornamentals significatius, reforçar elements simples de l'estructura del bé per garantir i/o restablir les condicions de seguretat estructural, eliminar cossos i altres elements sobreposats que no siguin d'interès per la història de la construcció protegida i es demostrin incoherents amb l'estructura originària i a les ampliacions orgàniques que el bé hagi suportat en el temps, així com reposar les condicions de salubritat, higiene, seguretat, ornament públic i l'adequació a les normatives sectorials d'accessibilitat i altres, preservant els valors patrimonials, d'acord amb el seu nivell de protecció.
Usos permesos	Els que determina el PGMOS o POUM vigent i el planejament sectorial derivat, si s'escau.
Usos prohibits	Els que determina el PGMOS o POUM vigent i el planejament sectorial derivat, si s'escau.

INFORMACIÓ COMPLEMENTÀRIA

Informació històrica	La defensa antifeixista a Sabadell, en el decurs de la Guerra Civil (1936-1939), és present en diversos indrets de la ciutat. Així, en les instal·lacions de l'actual Aeroport de Sabadell es conserva un arsenal i polvorí subterrani de la Guerra Civil, únic al país, que forma part de la Xarxa d'Espais de Memòria del Memorial Democràtic de la Generalitat de Catalunya. Al nucli urbà de Sabadell també es conserven altres edificis i construccions subterrànies relacionades amb el tema de la indústria aeronàutica i de la protecció de la població civil davant dels bombardejos aeris: la fàbrica Baygual i Llonch (on s'hi construïren avions Polikarpov I-15, els xatos), els refugis antiaeris dels carrers de Caresmar i de Buxeda.
Bibliografia	AHS, Llibre de comptes per a obres als refugis 1937-1938 (AMH 154/1937, exp. 1588) AHS, Llibre de registre de comunicacions 1938-1939 (Junta de Defensa Passiva Local) (G82-109, alcaldia Moix, Reposició i cessació càrrecs i varis 1936-1939, gener) Arxiu Històric-fotogràfic de la UES. La guerra aèria a Catalunya (1936-1939) de David Gesalí i David Íñiguez ICC. Els espais històrics de la Guerra Civil a Sabadell. Un patrimoni emergent. Genís Ribé (MHS). Arraona. Revista d'Història. Número 32. Sabadell, 2009.
Observacions	Els refugis antiaeris que van salvar milers de vides durant la guerra civil a Sabadell es distribueixen en diversos indrets significatius de la ciutat i els darrers anys han esdevingut notícia i part important del patrimoni col·lectiu dels sabadellencs. A la ciutat s'han catalogat, de moment, dos refugis antiaeris i l'arsenal polvorí prop de l'aeroport. Alguns d'acabats i altres d'inacabats, com a resultat de la política de defensa passiva que van posar en marxa l'Ajuntament de la ciutat, la Generalitat de Catalunya i la ciutadania per protegir-se dels atacs aeris de l'aviació franquista.

Refugi antiaeri N.1 del carrer de Buxeda

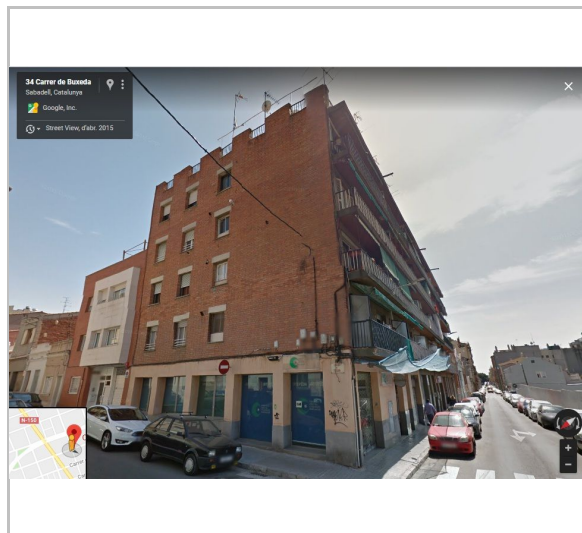
AD.05.EA

Vista aèria
ICGC

Vista de l'edifici
G.Ribé-AHS 2000

Vista actual de l'edifici
Google

BÉNS ARQUITECTÒNICS

CATEGORIA DE PROTECCIÓ:

BCIN

BCIL

BPU

NIVELL DE PROTECCIÓ:

NIVELL 1. INTEGRAL

NIVELL 2. CONSERVACIÓ

NIVELL 3. PARCIAL

NIVELL 4. AMBIENTAL

NIVELL 5. DOCUMENTAL

ESPAIS LLIURES PROTEGITS

Llegenda

(ER) Equip redactor

Refugi antiaeri N.1 del carrer de Buxeda

AD.05.EA

Refugi antiaeri N.1-D del IES Pau Vila

AD.06.EA

CATALOGACIÓ ANTERIOR

Altres prot. Bé emergent.

CATALOGACIÓ

Tipus de bé Patrimoni arquitectònic
Classificació Elements arquitectònics
Categoria BPU
Nivell prot. Nivell 1. Integral
Altres prot. BSE.02 Refugis antiaèris i Arsenal i polvorí.

DESCRIPCIÓ DEL BÉ

Tipologia funcional Arquitectura de Defensa (AD)
Subtipologia funcio. Refugi antiaeri
Estil i Època Defensiu en obra de formigó armat; Època contemporània. Segle XX
Cronologia 1937
Autor/promotor - / Junta de Defensa Passiva Local. Ajuntament e Sabadell. Generalitat de Catalunya
Parcel.la Gran
Context Construït l'any 1937 en un solar del barri de Gràcia, a la cruïlla dels carrers de Cellers amb el carrer Roger de Flor (posició que coincideix actualment amb l'IES Pau Vila), a tocar de la fàbrica de Can Planas, com a protecció dels veïns en cas de bombardejos, amb una capacitat per a 900 persones, tot i que mai no va ser necessari utilitzar-lo.
Elements Per la informació que es té, va ser construït a base de formigó armat i disposava de dos accessos que van ser enderrocats i tapiats en el moment de construir l'IES Pau Vila, l'any 1968,
Ús actual En desús. No accessible
Ús original/altres Refugi antiaeri
Estat conservació Bo; Pels estudis realitzats l'any 2008, l'estructura del refugi es troba en bon estat.
Façanes/Coberta -
Entorn/Jardí -
Estructura/Interior -
Entorn de protecció Per les característiques arquitectòniques i posicionals del bé en relació a la seva possible contemplació, no es considera la necessitat de delimitar un entorn de protecció determinat.

ÀMBITS DE PROTECCIÓ I OBJECTE

Elements Es protegeix la totalitat de l'àmbit del Refugi amb les seves característiques tipològiques i els valors associats com a referent d'un sistema constructiu i d'un moment històric i social remarcable. Es podran condicionar, si s'escau, les mesures necessàries per fer accessible aquest Refugi i possibilitar el seu coneixement.
Entorn de protecció Per les característiques inherents del bé no es considera, específicament, un entorn de protecció concret.

- ☒ Valor històric Infraestructura referent en el context de la història sabadellenca per la seva representativitat en la lectura d'una època, la Guerra Civil (1936-39) amb la presència d'elements significatius per la història de la ciutat.
- ☒ Valor arqueològic i paleontològic Valor significatiu per l'estat de conservació de les estructures originals de formigó armat.
- ☒ Valor arquitectònic/tipològic/artístic Bé singular, el valor del qual resideix principalment en la seva estructura tipològica característica i el seu disseny en formigó armat.

Refugi antiaeri N.1-D del IES Pau Vila

AD.06.EA

☒ Valor sociocultural i etnològic

Bé referent en el context sociocultural i etnològic de Sabadell per les característiques representatives i la dimensió social que significaren els Refugis de la Guerra Civil de 1936-39 a la ciutat, en el record i la memòria.

REGULACIÓ DE LES INTERVENCIIONS

Tipus d'intervenció Manteniment i/o Reparació; Consolidació; Reforma; Millora; Remodelació o Rehabilitació (eliminació parts contràries al bé patrimonial) sense alterar els valors tipològics del bé; Restauració; Reconstrucció i Reproducció (parts o elements artístics i/o ornamentals necessaris per a la comprensió del bé).

Regulació No es permet la modificació excepte per adequació del bé;

Criteri principal d'intervenció

Conservar amb mètodes propis de la restauració adequada.

En el moment que es plantegi qualsevol intervenció -previ a l'obtenció de la llicència- i per tal de garantir i acreditar el coneixement del bé, la seva evolució històrica i les tècniques constructives aplicades, caldrà redactar un estudi patrimonial que reculli els aspectes i detalls més inherents a les seves característiques com a bé patrimonial (memòria, aixecament de l'estat actual de la zona d'intervenció, recull de documentació històrica - estudi dels expedients d'obres per tenir documentades totes les modificacions o transformacions sofertes- i reportatge fotogràfic actual).

L'estudi patrimonial previ a la redacció del projecte d'intervenció precisarà els elements objecte de conservació.

L'adequació a les normatives sectorials relatives específicament en el camp de la seguretat (evacuació) i accessibilitat, es resoldran de la manera més compatible amb els valors acreditats del bé catalogat.

Qualsevol proposta plantejada sobre aquest bé haurà de ser avaluada per la Taula de Patrimoni de Sabadell.

Façanes/Coberta -

Entorn/Jardí Les intervencions que determina el Pla General Municipal d'Ordenació de Sabadell (PGMOS) o POUM vigent; el Pla Especial Urbanístic de Patrimoni de Sabadell (PEPS) i el planejament sectorial derivat, si s'escau.

Estructura/interior -

Entorn de protecció L'entorn ve delimitat per l'espai físic que conforma aquest bé, per tal de no malmetre ni les qualitats arquitectòniques del mateix, ni els valors d'aquest indret.

Gestió Abans de qualsevol intervenció de Reparació, Consolidació, Reforma, Millora, Remodelació o Rehabilitació que es realitzi sobre el bé catalogat, s'haurà de redactar un estudi patrimonial que reculli els aspectes i detalls inherents als orígens i l'evolució de la construcció fins l'estat previ a la intervenció proposada (aixecament actual, documentació i imatges històriques, reportatge fotogràfic actual, anàlisi de l'evolució urbanística del sector, així com l'estudi dels expedients d'obres per tenir documentades les modificacions o transformacions més destacades.

En els béns que estan associats a Àrees d'Expectativa Arqueològica i/o Paleontològica (NP.6) reconeguts en aquest pla requerirà la realització d'un control arqueològic en el seguiment dels treballs de condicionament. Davant l'aparició fortuïta de restes arqueològiques en el curs d'obres, el propietari queda obligat a comunicar-ho, immediatament, als serveis tècnics municipals i a la Comissió Territorial de Patrimoni Cultural del Departament de Cultura de la Generalitat de Catalunya.

Altres intervencions Actuacions específiques derivades del manteniment predictiu i obres que constitueixin una actuació parcial al bé catalogat i que tenen per objecte reparar, restaurar a partir d'una diagnosi -mitjançant l'estudi dels valors originals- aspectes tipològics i/o ornamentals significatius, reforçar elements simples de l'estructura del bé per garantir i/o restablir les condicions de seguretat estructural, eliminar cossos i altres elements sobreposats que no siguin d'interès per la història de la construcció protegida i es demostrin incoherents amb l'estructura originària i a les ampliacions orgàniques que el bé hagi suportat en el temps, així com reposar les condicions de salubritat, higiene, seguretat, ornament públic i

Refugi antiaeri N.1-D del IES Pau Vila

AD.06.EA

l'adequació a les normatives sectorials d'accessibilitat i altres, preservant els valors patrimonials, d'acord amb el seu nivell de protecció.

Usos permesos Els que determina el PGMOS o POUM vigent i el planejament sectorial derivat, si s'escau.
Usos prohibits Els que determina el PGMOS o POUM vigent i el planejament sectorial derivat, si s'escau.

INFORMACIÓ COMPLEMENTÀRIA

Informació històrica La defensa antifeixista a Sabadell, en el decurs de la Guerra Civil (1936-1939), és present en diversos indrets de la ciutat. Així, en les instal·lacions de l'actual Aeroport de Sabadell es conserva un arsenal i polvorí subterrani de la Guerra Civil, únic al país, que forma part de la Xarxa d'Espais de Memòria del Memorial Democràtic de la Generalitat de Catalunya. El refugi antiaeri de l'Institut Pau Vila. Aquest refugi civil s'ha posat al descobert gràcies a la recerca feta a l'AHS i gràcies a diverses informacions orals. El seu estat de conservació és excel·lent, i fins ara s'ha mantingut inèdit.

El solar on es va construir, de propietat privada, estava ocupat per uns horts. A finals del 1937 l'Ajuntament, a través de la Junta de Defensa Passiva Local, va destinar aquest espai a la construcció d'un refugi antiaeri. Acabada la guerra, entre els anys 1949 i 1963, el refugi es va usar com a lloc de conreu de xampinyons; aleshores el refugi rebia la denominació 20-L. L'any 1966 s'hi va construir un bloc de pisos que va respectar el refugi, el qual es va adequar, pràcticament sense afectar-lo, com a soterrani de l'obra nova. És en aquest moment en què s'eliminen els dos accessos originals a la construcció defensiva que donaven al carrer.

Bibliografia AHS, Llibre de comptes per a obres als refugis 1937-1938 (AMH 154/1937, exp. 1588)
AHS, Llibre de registre de comunicacions 1938-1939 (Junta de Defensa Passiva Local) (G82-109, alcaldia Moix, Reposició i cessació càrrecs i varis 1936-1939, gener)
Arxiu Històric-fotogràfic de la UES. La guerra aèria a Catalunya (1936-1939) de David Gesalí i David Íñiguez
ICC. Els espais històrics de la Guerra Civil a Sabadell. Un patrimoni emergent. Genís Ribé (MHS). Arraona. Revista d'Història. Número 32. Sabadell, 2009.

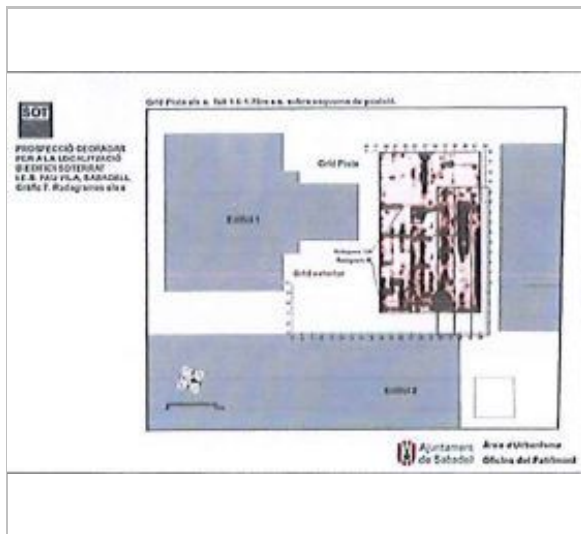
Observacions Els refugis antiaeris que van salvar milers de vides durant la guerra civil a Sabadell es distribueixen en diversos indrets significatius de la ciutat i els darrers anys han esdevingut notícia i part important del patrimoni col·lectiu dels sabadellencs. A la ciutat s'han catalogat, de moment, dos refugis antiaeris i l'arsenal polvorí prop de l'aeroport. Alguns d'acabats i altres d'inacabats, com a resultat de la política de defensa passiva que van posar en marxa l'Ajuntament de la ciutat, la Generalitat de Catalunya i la ciutadania per protegir-se dels atacs aeris de l'aviació franquista.

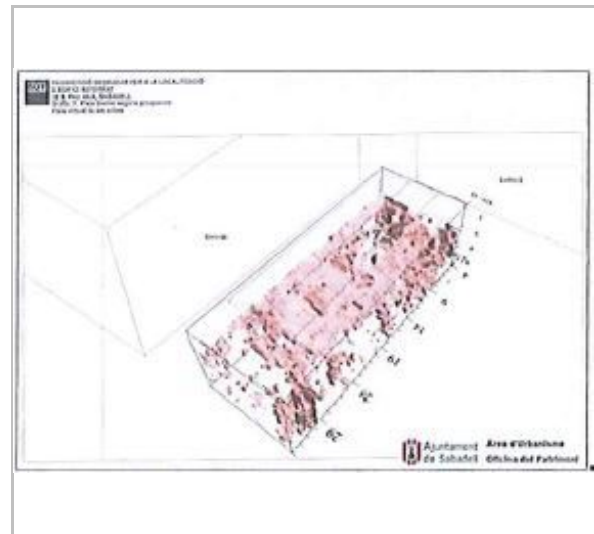
Vista aèria
ICGC

Refugi antiaeri N.1-D del IES Pau Vila

AD.06.EA

Plànol ubicació
AS

Imatge virtual voltes
AS

